STUDENTFÖRENINGEN VERDANDIS SMÅSKRIFTER. 77.

SKÖNHET FÖR ALLA

FYRA UPPSATSER AF **ELLEN KEY,** författarinna.

(Tionde tusendet)

Tredje tillökade och omarbetade upplagan

STOCKHOLM ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Af de här meddelade uppsatserna har den nu omarbetade och tillökade *Skönhet i hemmen* varit offentliggjord i Iduns julnummer 1897; *Hvardagsskönhet* i Julbloss 1891; *Fästvanor* i Iduns julnummer 1896 och *Skymningsbrasan* — skrifven 1870 — offentliggjordes därsammastädes 1895.

Före tryckningen blef *Skönhet i hemmen* uppläst i en konstnärskrets, hvilken godkänt uppsatsen och genom några påpekanden, bidragit att fullständiga den. För denna upplaga är den betydligt tillökad och delvis omarbetad.

STOCKHOLM ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1904

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna tredje utgåva av verket har i november 2013 digitaliserats av **Umeå Universitetsbibliotek** och därefter anpassats för Projekt Runeberg av Ralph E.

1, Skönhet i hemmen.

Några utläggningar till Ehrensvärds text. * I.

i

Det är, säger Ehrensvärd, människans behof, som sätta människan i rörelse. Sudan hon tillfredsställt sitt behof af föda och af skydd — genom kläder och bostad — börjar hon snart tänka på att tillfredsställa sina glada behof, de, hvilka på ett eller annat sätt väckas genom skönhetssinnet. Redan vilden önskar uttrycka sitt skönhetssinne. Ty hvarje människa har någon form af skönhetslängtan, ehuru den hos de flästa ännu .blott yttrar sig i smaken för grannlåt att bära på sig eller att se omkring sig. Men grannlåt — särskilt nutidens grannlåt — är ofta raka motsatsen till det sköna. Grannlåten göres nu fabriksmässigt och vanligen af oäkta material, hvarigenom man vill härma något äkta. Och redan detta är i strid mot skönhetens första villkor: att den ej får innehålla någon flärd. Flärd är saken ditåt, ett stort sken af saken, men ej saken själf. Den nöjer sig med falska nitryck, som antingen ersätta sin brist genom ett onödigt behag eller genom en viss öfverdrift...

Men, undra många, hur skall man kunna veta hvad som är flärd eller äkta, hvad som är fult eller skönt? Ehrensvärd svarar: Man ser det sköna i den män, man själf är väl danad och väl uppfostrad. Och denna uppfostran bör gå ut på att finna hufvudlagcn för den sak, om hvilken det är frågan. Har man funnit den, utvecklar man sedan lätt sin förmåga att välja det vackra, eller med ett ord sin smak.

* De ej alltid ordagranna citaten efter Ehrensvärd äro med kursiv stil.4

Smak är känslan af naturens allra hemligaste, allra finaste sanningar. Och om vi akttaga naturen, finna vi att en af dessa dess finaste sanningar är: att den rena naturen värkar på ett enkelt sätt. Den stora smaken blir således den, som väljer den fullkomliga, den friska naturen. Sålunda finner man det sköna, som är det fullkomliga.

Om man tillämpar dessa satser på våra hem, så binden första regeln den: att vi alltid, för hvar sak, vi till dem förvärfva, böra fråga oss, om den fyller hufvudlagens fordringar? Och denna lag är: att hvar sak skall motsvara det ändamål, för hvilket den är till! På en stol skall man kunna sitta bra, vid ett bord skall man lugnt kunna arbeta eller äta, i en säng skall man kunna hvila väl. Den obekväma stolen, det rankiga bordet, den smala sängen äro således redan därför fula. Men det är dock ej visst, att den bekväma stolen, det stadiga bordet, den breda sängen äro vackra. Saken måste, liksom hvarje vackert föremål i naturen gör det, fylla sitt ändamål med enkelhet och lätthet, finhet och uttrycksfullhet, annars har den ej uppnått skönheten, oaktat don motsvarar nyttans kraf. Skönheten innefattar således visserligen ändamålsenligheten men denna icke alltid skönheten. Ett hem måste ju ordnas mycket olika, allt efter som man bor i norr eller söder, i stad och på land, i en vinter- eller blott en sommarbostad. Framför allt måste det blifva olika, allt efter de personers behof, som skola bebo hemmet. Det största felet med de flästa byggnader är, att de icke uttrycka värkliga behof eller sitt värkliga ändamål. Detta är den första orsaken till deras fulhet och stillöshet, men äfven att en del ändamålsenliga nyheter — t. ex. plåttaken — icke ännu vare Big i fråga om form eller färg blifvit förädlade genom skönhetssinnet. Do gamla, enkla, rödmålade bondstugorna hafva en viss stil. Heu de nya stationssamhällena, där en mängd dåliga, ljusa trähus växa upp omkring stationen, äro afskyvärdt fula. Det behöfdes emellertid blott att själfva stationshusen vid en bana vore vackra, för att detta småningom skulle invärka också på de byggnader, hvilka uppstå rundt omkring dem.

På landet bygger och inreder man ofta själf sitt hem. I staden är man däremot beroende af byggmästarna. Och den smak, som hos dem på 70—90-talet gjort sig gällande, har varit den mäst grant tarfliga tyska; ej blott i det

yttre utan äfven i det inre. Mörka tapeter med meningslösa ornament, bjärt målade och i gips dekorerade tak, brokiga kakelugnar med speglar och krimskrams ha varit regeln. Den enda möjligheten att få mera smak i stadsrummen är, att man från alla håll börjar fordra, att dessa ej utstyras med denna fula och meningslösa grannlåt, utan att de förenklas i riktning af en sund och ädel smak. Och den enda möjligheten att alla värkligen för billigt pris skola kunna erhålla vackra saker, det är att fabrikanterna — särskilt af möbler, tapeter, tyger, glas, porslin och metallsaker — sätta sig i förbindelse med konstslöjdens idkare, så att dessa åt allt, från och med det enklaste och minsta t. ex. tändstickslådan och till det största, gifva vackra former och lämpliga prydnader. Först då intet fult finnes att få köpa; då det vackra är lika billigt som det fula nu är, kan skönhet för alla bli en full värklig-het. Tills nyligen voro svartmuskiga möbel- och gardintyg, mörka tapeter med meningslösa fasoner, fula möbler, och granna, klumpiga husgeråd ofta billigare än de vackra och stilfulla. Ty konstnärernas arbeten för hemmen hade ännu endast kommit de rika till godo.

Här blir i det följande således endast fråga om hvad man redan under de nuvarande förhållandena i enkla, svenska hem — i hem med t. ex. ett' enda rum eller med tre, fyra — kan göra för att undvika det fula och med lätta, billiga medel omgifva sig med det vackra.

Naturligtvis måste den personliga smaken i dessa afseenden vara den i främsta rummet afgörande. Intet vore oklokare än att göra om mitt hem efter vissa regler för det vackra, ifall jag därigenom måste offra de saker, hvilka redan äro inpassade i sin omgifning och dem jag funnit bekväma och ändamålsenliga, eller saker, som äro mig dyrbara, emedan de äro minnen från mitt barndomshem eller mig käia människor. Det, som här senare kommer att sägas, afser således icke att utdöma möbler eller prydnader, som för oss fått värde på grund af vana eller tillgifvenhet. Det är här ondast fråga om anvisningar för det nya hem, man kan inreda åt sig, de nya saker man köper, de nya prydnader man väljer. På landet har man, som ofvan framhölls, oj sällan tillfälle att själf bygga och ordna sitt hem. I staden måste man däremot oftast taga sin bostad sådan hyresvärden gjort den. Men

får man dock vara med om att bestämma tak, tapeter och målning. Och i fråga om möbler och prydnader kan man ju alltid i någon mån göra hemmet till ett uttryck af sin smak. Men tyvärr är de flästa människors smak icke utvecklad. Och därför tillfredsställa de — huru motsägande än detta låter — sitt skönhetssinne på ett fult Bätt.

Andra åter göra det på ett ledsamt t. ex. när de på ett opersonligt sätt efterbilda det vackra i andras hem. Ett rum får en själ först när en människa där röjer sin själ; när det visar oss hvad denna människa minnes och älskar, huru hon dagligen lefver och arbetar. Om farmors rum liknade hennes sondotters, målarinnan; dennas rum åter hennes fars, ingenjören, då vore detta stillöst. Ty det vore sanningslöst: det gåfve en falsk bild af de personligheters väsen, som i rummen borde äga sitt uttryck. Man skulle i hvardera fallet sakna en sannskyldig orsak till allt och endast genom denna får ett rum stil, personlighet, och — om smak finnes — äfven skönhet. Man får emellertid akta sig att allt för snabbt döma människor efter deras bostad, ty de äro ej alltid herrar öfver den. Betecknande är i detta afseende den rumäniska drottningen och författarinnan Carmen Sylvas »ideal af ett hem,» som hon nyligen skildrat sålunda:

»Det måste framför allt ha ljus. Entréer och trappuppgångar skulle vara försedda med gula glasrutor, så att såväl sommar som vinter ett evigt gult solsken kunde strömma in.

Eönstren skulle nå från golf till tak; men ingen konsolspegel upptaga platsen mellan dem ocli sålunda meddela rummen sitt skarpa, obehagliga sken.

Någon salong skulle ej fiunas, däremot ett musikrum och ett mycket stort bibliotek. livad mening har en salong utan musikalier eller böcker ? Den blir då det mest tråkiga stället i ett hus, »det fina rummet,» hvarifrån all hemkänsla är bannlyst.

Rummen få icke ha för många möbler; väggarna böra vara oljemålade och möblerna ha samma färg som väggarna. Det får gärna vara en mängd öfverdrag, hvilkas tyg kan tvättas. Jag vill inte ha någon säng i huset. I dess ställe skall det vara divaner. Mitt soirum skulle vara grönt, så att man fick det intrycket, att man hvilade

i en grön löfsal. Mitt kabinett blått, och både golf och gardiner ha samma friska, blåa färg som möblerna. I toalettrummet borde allt vara i snöhvit färg och möblerna i enkel, ren stil.

I alla husets rum borde stå skrifbord och finnas böc-• ker. Böcker äro hemmets bästa prydnader. En hvar af familjens medlemmar måste käuna att hemmet alltid har underhållande kraft nog, och till detta bidraga böcker mest af allt. Man anar ej hur mycket värklig bildning, som halft omedvetet meddelas i ett hem med goda böcker!

I matsalen borde ett stort konversationslexikon stå. Det inträffar nämligen ofta under måltiderna, att det uppstår meningsbyte om ett och annat och då bör man med ens kunna få besked.

Matsalen är det enda rum, där jag ville dämpa ljuset. Det är hälsosamt att ögonen hvila medan man äter. Och därför är det blott få människor, som vilja ha mycket upplyst när de äta.

Elektriciteten hotar att ödelägga familjekretsen i och med den stora, vackra lampan, kring hvilken man hittills samlat sig om kvällarna, och alltför skarp belysning gör ett rum mindre trefligt.»

Vi veta emellertid att — så drottning hon är — har Carmen Sylva icke kunnat förvärkliga detta sitt ideal! Och många äro som hon bundna af förhållandena. Men det ideal, till hvilket en hvar dock under alla förhållanden bör sträfva, är att i sin omgifning afspegla sin personlighet.

II.

Att det nyttiga är aktningsvärdt, inse alla kvinnor, att det sköna är älskvärdt inse många, men att harmonien

mellan dot nyttiga och sköna är det enda eftersträfvans-värda — hur mången inser det? Och äfven hos de få, som värkligen förstå detta, finner man sällan ett klart begrepp om huru de skola förvärkliga denna harmoni. Än mer sällan finnes den fasta viljan att skapa skönhet omkring sig, som ännu onekligen behöfves för att besegra de praktiska svårigheterna.

Tyvärr är det mycket vanligt att äfven den estetiskt vakna kvinnan betraktar sträfvan efier det sköna som ett8

behag i lifvet, men icke som en plikt. Skönheten anses som ett öfverflöd, hvilket somliga hafva råd till, andra icke. Men det är alldeles visst att en hvar, som har skönhetssinne, kan åstadkomma en viss harmoni mellan det nyttiga och det sköna, ifall man icke förväxlar det senare med lyx, som ofta är ett hinder för det värkligt vackra. Detta senare kan vinnas med enkla medel och för billigt pris. Och genom att eftersträfva skönheten, på samma gång som hon tillgodoser nyttan, tillfredsställer kvinnan icke blott ett berättigat kraf i sin egen natur: hon öfvar äfven ett djupt inflytande på medlemmarna i det hem, där hon är själen. Barnens sinne uppfostras och förfinas genom de vackra intrycken; de vuxna erfara en ro och en glädje, som alltid gör dem älskvärdare, ofta ädlare, och kvinnan själf blir lyckligare genom den skapandets glädje, som utöfningen af en konst städ80 medför.

Ett stort framsteg i smak har hos oss ägt rum på de sista trettio åren. Den röreiso, som fru Sofi Adlersparre började, har gripit allt mer omkring sig. Äfven landsorten har blifvit starkt påvärkad af den nya smakriktningen. Man begår numera sällan forna tiders oerhörda smaklösheter, såsom att låta oss hvila mot eller trampa på hästar, lejon och fåglar, broderade på kuddar och pallar; att vandra omkring med turkhufvuden på våra tofflor eller klifva i herdestycken på våra golfmattor. Yi slippa nu se blomtaflor på nattsäckar, landskap på eldskärmar, ruiner på skrifbordsmattor eller någon af Thorvaldsens baBreliefer sydd i pärlor på kappan till en hörnhylla! Man gör ej tofflor till urhållare, ej brickor till penntorkare! Med andra ord: man lär sig att icke bruka som prydnader sådana ting, hvilka icke hafva det allra minsta med det ifrågavarande ändamålet att göra, ja, som ofta göra det sålunda prydda föremålet obekvämt att bruka. Man har också börjat inse, att stickade och virkade saker sällan äro vackra, framför allt det är afskyvärdt att ge våra rum likheten med torkvindar genom att fylla dem med döda hvita fläckar i form af öfverdrag, borddukar och antimakassar, hvilka — då do äro virkade — dessutom fastna i allt och därigenom bli dubbelt afskyvärda. Man ser allt mer sällan dessa arbeten af hår, kork, vax, pärlor, fjädrar, snäckor, kottar med mera dylikt, där materialets

art och bräcklighet gjorde föremålen till lika oanvändbara som fula dammgömmor! Men tyvärr finnes nu en annan vanart i handarbeten, den genom hvilken man sträfvar att »använda» allt — från cakeslådor till tändsticksaskar, från gamla hattar till butäljer — genom att af sådant skräp göra prydnadssaker, med hvilka man tror sig försköna hemmet! En kvinna skulle i stället gagna och glädja världen mera, om lion sofve bort de timmar, hon på detta rysliga svagsinne använder — för att icke tala om huru mycket bättre hon skulle bruka den genom att promenera eller läsa en bok. Och det samma gäller ännu om nio tiondelar af alla de små tingestar, af plysch, kläde, stra-malj, dem man broderar med silken eller guldtråd, liksom de flästa små trä- och lädersaker, dem man nu glödritar eller målar, skär ut eller prässar. De bli visserligen vackrare än de gamla skräpsakerna, men inte ett grand mer nyttiga. Också de kunna således ondast tillkrångla och öfverfylla men icke försköna hemmet, efter som de hvarken hafva den värkliga konstsakens eller den värkliga nödvändighetssakens berättigande.

Men som sagt, i det stora hela har dock en förbättring inträdt. Man upptäckte först hela rikedomar at" vackra dekorativa motiv och arbetssätt i allmogens gamla väfnader, sniderier och konstsömnader. Och småningom utvecklades intrycken af allt detta till den nuvarande, högt stående kvinnliga svenska konBtslöjden. Äfven i landsortens hem kan man nu få se värkligt konstnärliga handarbeten. Tyvärr tillvärkas i många slöjdskolor — liksom under handarbete och slöjd i många skolor och arbetsstugor — en mängd föremål, hvilka äro lika fula som oändamålsenliga. Och äfven när detta ej är fallet, bli alstren af konstslöjden ännu sällan sammansmälta med hemmets öfriga anordningar utan afsticka ofta mot en smaklös omgifning. Ty få kvinnor förstå ännu att behandla ett rum — eller en dräkt — som en helhet, där intet bör finnas såsom blott är enstaka vackert, utan där färger som

former böra värka i samklang; där hufvudsaken bör fram-häfvas och bisakerna, om än så vackra, underordnas; där alla enskildheter böra samvärka harmoniskt; där man ena gången förstår att nå en värkan genom att fylla ett tomrum, en annan gång genom att icke fylla det.

Ett af Ehrensvärds visdomsord är att man i norden

brukar prakt, där behofven lika väl kunde tillfredsställas ulan densamma. Detta bekräftar sig både i det offentliga och i det enskilda lifvet. Sällan förstår man i norden att den äkta skönheten blott finnes hos det, som är utan flärd, det som är gjort rätt för saken, ländande till fyllnad för de rena behofven i människans friska natur. Detta är en af orsakerna hvarför — som nyss framhölls — den meningslösa lyxen inger en känsla af obehaglig beklämning: skönhetssinnet finner endast ett sant behag i lagom och målla. Konstvärken, som hopas i dylika af flärd fyllda rum, göra sig icke gällande emedan de ej äga en förnäm omgifning. De för nyttan beräknade föremålen äro så tillkrånglade, att de oj röja orsaken för sin tillvaro; de bli sålunda fula, medan de enklaste ting kunna visa sanningen af Ehren-svärds ord:

Det är otroligt hvad en sak blir vacker, när man ser en sannskyldig orsak till allting.

Det är den dåliga smaken, som inbillar sig att det nyttiga blir vackert genom att prydnader dölja dess ändamål. Men iutot husgeråd blir vackert, som icke först och främst ger visshetfin^af ändamålsenlighet och sedan af en prydlighet, som står i full öfverensstämmelse med ändamålet. I stugorna på Skansen erhåller man sålunda vackra, stilfulla intryck, emedan hvarje husgeråd där fyllor ett behof och dessutom har fått en lämplig och måttfull dekorativ behandling. Dessa hvardagsting tillmötesgå både de praktiska krafven och de glada behofven, ty do stå alla i sammanhang med hvarandra och med sitt ändamål, de äga med ett ord stil och äro sålunda inom sitt slag vackra. Man kan till exempel knappt se någon enklare och dock trefligare inredning än Morastugans med sin väggfasta säng, biink, bord och hylla, sin hängstång i taket, sina enkelt sirade trä- och lerkärl, sina långhanddukar och järnljusstakar. Allt är ändamålsenligt, varaktigt och smakfullt; intet är onödigt och intet är vårdslösat. Stugan ger ett enhetligt intryck, emedan människor här fyllt sina värkliga behof på ett sätt, som öfverensstämt med deras egna tycken och dessa tycken ha varit äkta och vackra.

Don nya tiden har ju många nya behof och många nya model att tillfredsställa dem. Det skulle därför vara lika stillöst som dumt att härma de gamla stugorna på

Skansen. Men man kan där lära sig med hvilka enkla medel man kan nå det vackra. Och man kan för öfrigt lära detta öfverallt på landsbygden, där man inte ännu infört den nya tidens billiga stadsvaror. Hvarje känslig natur skattar det stämningsvärde och gripes af den tjusning, som ett rum meddelar då det är ett troget uttryck af en viss människa eller en viss tid eller en viss samhällsklass, af dess verkliga behof och af dess själslif. Hur väl känner man sig ej till mods i ett rum, där de enkla ljuspolerade möblerna af alm eller björk visa det vackra träslaget självt och möbeltyg som gardiner meddela glädje med sin röda och hvita rufning, liksom nöthårsmattan med ett par rena färger! Allt tyckes säga: »Här tåles hvarken lögn eller prål!» Eller huru trifsamt och vackert är icke ett gammalt förmak i en prästgård, där möblerna äro pärlfärgade, där golfvet skiner bländhvitt och vackra trasmattor bilda vägar på golfvet; där hvita, hemgjorda gardiner släppa in solen på de väl skötta blomkrukorna, en enkel, hemväfd bordduk ligger på bordet, och en gammal blå och hvit kakelugn står i vrån — och där man inte brytt sig om de ledsamma hvita öfverdragen på möblerna, utan låtit dessa visa sig i en hemväfd beklädnad! Eller också den enkla bondstugan med sina hemmasnickrade, rödmålade möbler — fållbänk, fällbord, dragkista och stolar — med den stora väggklockan, som pickar i vrån; med golfvet enrisstrött, och den hvitlimmade spiseln med sin stora brasa om vintern och sitt eklöf om sommaren!

Det är sammanhanget, öfverensstämmelsen, som först och främst gör dessa rum vackra. Och sedan att de värka så hederliga, rena och gedigna. Där finnas inga dammgömmor, ingen billig trasgrannlåt, intet härmat eller oäkta. De äro raka motsatsen till de fula rum, hvilka man nu finner i hundratusental i vårt land, dem där man ser en

dammig turkisk divan med brokigt möbeltyg, en tunn, sladdrig, storrosig, köpt duk på bordet; jutetygsgardiner med sina hårda veck, sträfva fransar och fula gulgrå färger, med tryck i blått, rödt och brunt; där stolarna — med obekväma, svängda ryggstöd i ögel-form och stoppad kullrig sits — äro af imiterad mahogny; bordet med sina dumt svängda fötter af imiterad valnöt och byrån af imiterad ek; där en grann lampa i bjärtgul12

brons hänger i taket; brokiga oljetryckstaflor i förgyllda ramar och målade terracottarundlar med figurer hänga på väggarna; där ett rödt plyschalbum och ett himmelsblått glasfat till visitkort stå på bordet och ett par målade porslinsvaser med konstgjorda blommor »pryda» byrån!

Det är allt detta fabriksbilliga, oäkta, granna och från skilda håll sammanplockade, soin gör den nya tidens flästa hem så stillösa.

Huru falsk den föreställningen är att skönhet i hemmet vinnes blott genom rikedom, det ser man bland annat i de många, af meningslösa lyxföremål och konstsaker öfverlastade hem, där intet djupt skönhetsbehof, ingen personlig smak gjort sitt urval eller gifvit föremålen den plats, från hvilken do kunna värka; där do mäst sammanhangslösa ting äro hopförda och af tapetseraren ordnade! I sådaua rum — fulla af draperier och braakuddar, skärmar och mattor, porslinmålningar och glödritningar, statyetter och taflor — gripes den skönhetsälskande af en lidelsefull längtan till raka motsatsen, till enheten och enkelheten i ett gammaldags landtrum med stela, uppradade möbler, hvita nättelduksgardiner och tomma väggar! Men han vet att sådana rum nu mera sällan finnas; att äfven i de mäst aflägsna bygder det meningslösa skall möta honom i form af Makart-buketter, japanska solfjädrar, målade tallrikar, prässade brons- eller mässingsgrannlåter, skära och blå vaser och mera dylikt. Och till allt detta kommer, att arbetsbordet ofta är för litet eller står så att ljuset kommer från höger istället för vänster; att lampan är för hög eller för låg; att sängarna äro för trånga; att gardinerna utestänga dagern — med ett ord: att all denna fulhet hindrar så väl ett lätt arbete som en kraftförnyande hvila; att man sålunda medelbart hämmar sitt arbete genom likgiltighet för hufvudsaken och omedelbart ökar det genom hopandet af skräp, som skall hållas rent och som är i vägen! Någon yttrade — om ett annat land — att de »som där har pangar ha ingen smak och de som ha smak ha inga piingar.» Men under slutet af ISOO-talot kan man om Sverige säga att smaken där skydde rikedomen i lika hög grad som fattigdomen och sålunda blef alldeles hemlös. Do flästa kvinnor visade ej ens så mycken smak, att do vördade ett stilfullt, gammaldags hem, ifall de ärft ett

sådant, eller kunde omdana det för den nya tidens kraf utan att alldeles förstöra dess egendomlighet. Alla dessa nu vanställda rum skulle kunnat se behagliga ut, ifall man i dem endast haft de möbler, som verkligen behöfdes; ifall man på väggarna satt upp några träsnitt eller goda fotografier; ifall man i en enkel gulbrun eller grön-brun lerskål — af dem man får för tjugufem öre på torget — ordnat några grenar; ifall allt krimskrams varit borta och endast enkla glas med blommor stått på byrån, några böcker låge på bordet; ifall rummets färger samstämt istället för att skrika mot hvarandra och alla fula handarbeten varit utbytta mot enkla, hemmaväfda dukar, mattor och gardiner.

En amerikansk författarinna omtalar, att hon en gång kom till ett blockhus i Yästern och vid inträdet i rummet genast greps af den lika oväntade som behagliga känslan, att hon befann sig i ett hem, ordnat af en kvinna med smak. Väggarna voro endast af stockar, borden af omålat trä, sittplatserna af packlårar. Men dessa voro klädda med nankin i en varm gulbrun färg, med en enkel bård af blå band liksom äfven gardiner och bordduk. En enkel halmmatta låg på golfvet; en vas med vildblommor och några böcker voro de enda prydnaderna. Men dessa enkla medel gaf rummet — långt borta från kulturens rikare hjälpmedel — dock ett intryck af bildning och harmoni.

Ett ungt konstnärspar, som icke ens hade råd att beställa sig de enklaste möbler, gjorde själfva af packlårar hela möbleringen till sitt hvardags- och matrum — en utväg, som naturligtvis icke anbefalles till efterföljd såsom i

och för sig praktisk, utan här endast nämnaB som bevis på huru man i nödfall kan reda sig. Matbordet och fruns sybord utgjordes af en större och en mindre packlår, hvilkas bottnar man behållit, men utsågat sidorna så att endast fyra ben voro kvar. En annan lår blef — endast genom att vändas med botten upp — serveringsbord eller »buffets. Vägghyllor erhöllos genom att man på ett par mindre lådor behöll botten och ena kortsidan eller långsidan och skar ut de andra sidorna, så att de endast bildade en kant med kraftiga linjer. Taburetter erhöllos af fyrkantiga packlådor, hvilkas mot golfvet stående sidor nedtill utskuros i halfcirkel. Allt detta målades nu i14

rödt eller hvitt, med dekorativa blommor här ooh där; på bord och »buffets lades hemväfda, hvita, fransade dukar, på vägghyllorna sattes gamla ler- och träkärl. Två andra packlårar ställdes i vinkel mot hvarandra i ett hörn och på dem breddes bondväfnader och bänkadynor, så att däraf blef den trefligaste lilla hörnsoffa. Genom några veckors eget arbete danade detta unga par således ett stilfullt, hemtrefligt rum, som i ören kostade dem hvad andra ge ut i kronor, ofta utan att nå samma behagliga värkan. Nutiden har återupptagit påläggsömmen, hvarigenom man med jämförelsevis ringa arbete kan nå en vacker värkan — om dotta arbetssätt brukas med smak i färgval och mönster — för bårdar på dukar och förhängen, till kuddar och dylikt. Ännu enklare arbetssätt finnas för liknande ändamål. Men som tid ej bör offras på dåligt material och godt material är dyrt, bli dessa handarbeten aldrig billiga. De i enkla mönster och vackra färgsammanställningar hemmaväfda gardinerna och borddukarna bli i de flästa fall såväl det varaktigaste som billigaste.

Vill man se ett hem, hvilket med enkla medel nått det hemtrefligaste och mäst personliga intryck, då bör man hälst besöka målaren Carl Larssons hem uppe i Sund-born i Dalarna — d. v. s. genom att studera det i de båda planschverk, han utgifvit öfver detsamma: Ett hem och Larssons. I inledningen till det förra verket skrifver han själf följande:

»Vår tid är en svår tid för en konstnärligt anlagd människa att lefva i. Endera tillämpningen af det praktiska sinnets tråkiga motto: ratt och slätt, eller också lyx-människans smaklösa industrigrannlåt.

Fabriken, kasernen, sjukhuset, skolan och herrgården äro lika odrägligt jämnlinierade både ut- och invändigt.

Bonden försöker att få det lika ledsamt, han med, last tack vare rödfärgen hans stuga dock blir hvad stadsbon med en längtans suck kallar landtlig. Så rätlinie-ringens motsats: ståndspersonens fånigt upphängda draperier öfver dörrar, i hörn och bakom taflor, dess etagèrer och ställ med billig basarsmörja på, samt konstgjorda blommor med band, damm och mikrober. Tockna lampor och sickna skärmar! Och plysch och kretong! I detta granna skräp och lysande elände sitta nu herre och fru, mysande detta säkra löje, som säger att de till det

yttersta tillfredsställt de kraf modärniteten kräfver af samhällets toppar.

En ann' så god som en ann' tänker den svenske bonden.

Från snickerifabriken har han en inventionssofla af furu, betsad till mahogny, en byrå med rysliga nickelbeslag, en valnötskommod, en gungstol (svart och guld) och midt på golfvet ett rundt och rankigt utdragsspektakel till bord, på hvilket ligger en smutsblomfàrgad duk (»tryckta mönster») samt på denna en mycket billigare, men lika faslig fotogenlampa som hos det nyssnämnda herrskapet.»

Sedan fortsätter Carl Larsson att berätta huru hans eget hem danats: af fyndiga ingifvelser, på festliga stunder, genom glada mödor. Och så blef det ett hem, sådant det blott Bkapas af lyckliga människor och som måste skapa lyckliga människor 1 Där ser man t. ex. att möblerna endast äro de allra vanligaste-: träsängar, trästolar och träbord. De äro i ena rummet målade gröna; där är då taket också grönt, väggen är hvitlimmad och på den äro målade enkla ornament i gult, rödt och grönt. I ett annat rum är väggen helt hvitmenad, alla möblerna hvita, och endast litet rödt här och där lifvar upp hvit-heten. Sålunda går rundt omkring rummet en smal, rödmålad bokhylla, som hvilar på pelarlika konsoler, hvilka sitta tätt, och mellan hvar sådan röd konsol är insatt ett stycke

papper i djupblå färg. Med detta medel är den behagligaste dekorativa värkau uppnådd, och en hvar måste bli glad som vaknar i detta rum! Äfven de allra enklaste rummen, med endast naturliga träväggar, med grön- eller rödmålade möbler eller med ett litet grönt eller rödt streck här och där, värka idel hemtrefnad, luftig friskhet och fargglädje. De här nämda anordningarna äro så enkla, att en hvar kan åstadkomma liknande intryck med liknande medel, ifall man nämligen har en konstnärligt vaken blick och en van hand, ty annars blir det naturligtvis icke vackert.

Exempel på en enkelt smakfull inredning ge några af Stockholms läsestugor. I Kungsholms har ena rummet starkgula, det yttre blågröna oljemålade väggar, både brun-betsade möbler i enkla former, samt gula och hvita gardiner. I Katrinas äro väggarna grågröna och möblerna

gulfernissade, i Marias däremot äro väggarna gulhvita, panel och hyllor blågröna och stolarna röda. Öfverallt finnas några konstvärk i original, fotogravyr eller färgtryck.

För den, som ännu är osäker i sin smak, är det ett godt råd att låta allt så mycket som möjligt behålla den af materialet själf betingade, naturliga formen och färgen. Villkoren för vackra möbler äro en ändamålsenlig form, som äfven bestämt betonar ändamålet och är befriad från alla löjliga prydnader och ett starkt ämne, som vid ädlare träslag bör framträda i sin egenart, vid enklare däremot höjas genom färg. Äfven en omålad eller betsad stol är vaokrare än en svängd och polerad af oäkta material. Men den laserade helröda eller helgröna eller pärlhvita stolen är vackrare än den omålade. Däremot är det ej vackert, som man stundom ser i bondhem, att sitsen målas svart. Ty svart värkar dystert och dessutom ger den svarta sitsen intryck af ett mörkt tomrum, icke af en säker hviloplats.

Man kan, om man har smak, nå mycket vacker värkan med rediga, kraftiga, klara, väl sammansatta färger, till exempel gult och blått, grönt och rödt, rödt och djupblått. Äfven vissa — men långt ifrån alla — toner af gult öller grönt eller rödt eller blått samman med hvitt och ännu andra sammansättningar bilda ett behagligt färgintryck såväl i väggar som i möbeltyg och gardiner. Som bekant erhåller man, då det hvita solljuset går genom en prisma, det så kallade spektrum, med färgerna rödt, orange, gult, grönt, blått, indigo, violätt. Hvitt ljus uppkommer genom en blandning af rödt och blågrönt eller af orange och cyanblått eller af gult och indigoblått eller af gröngult och violätt. De färger, hvilka sålunda parvis ge hvitt ljus, kallas komplementfärger och genom att sammanställa dessa komplementfärger når man lättast en vackor färgvärkan,

För dem, som ej själfva hafva säker smak, är det bästa rådet att uudvika vridna och tillkrånglade former eller granna, mångbrokiga och skrikande färger, och välja enkla formor och entoniga färger.

Detta är ett säkert medel att göra äfven det fattigaste vindsrum vackrare. Ha dess invånare håg för böcker

och blommor, då ger en hylla med snyggt hållna böcker, några väl skötta växter, ett par goda träsnitt och ljustryck genast ett intryck af trefnad och förfining, om än bohaget är aldrig så tarfligt och slitet I Har man sedan lyckan att få sol in i rummet och släpper in den i fulla floder, då kan ett sådant rum vara vackrare än många rikas praktgemak.

Por dem, som själfva i stad eller på land hafva tillfälle att inreda sin lilla våning eller sitt rum, vill jag framhålla några goda regler.

Den första är att knappt något värkar stilfullare än den norska seden att göra väggar och tak af trä, som antingen behåller sin färg och endast betsas, eller också målas i några toner. I Norge ser man till exempel en ljusblå vägg med röda tulpaner upptill som bård, en röd vägg med grönt och hvitt liljeornament upptill och så vidare. Vill man däremot hafva tapeter, då bör man lika noga som man aktar sig för sjukdom eller skulder, akta sig för de mörka tapeterna, med meningslösa ornament, rödbruna eller svartgröna eller brungrå pladaskor, dem man stundom sökt

försköna genom sirater i guld. Redan af sådana tapeter blir man— i synnerhet i ett land som vårt, med en lång, mörk vintertid — nästan mjältsjuk. Framför allt är en ljus, lugn tapet med mild färg i sofrummet af värklig vikt för hälsan. Det är till skada för närver som ögon att mötas af det fula, röriga och meningslösa! Man har nämligen vetenskapligt utrönt makten af lugna, varma, glada färger, som ej endast 8t.egra de friskas lifsenergi utan äfven verka stillande på närvsjuka. Fula tapeter slå dessutom skoningslöst ihjäl allt, som hänges på dem eller ställes emot dem!

Man kan nu, för en ganska billig pänning, erhålla de vackra, ljusa, glada engelska tapeterna med deras stiliserade växt- och djurmönster, men man bör akta sig för deras storblommiga, stillösa efterapniDgar. De förra passa bra i rum, där man inte har mycket att hänga på väggarna. För konstvärk bilda dessà tapeter däremot sällan en riktigt god bakgrund. En sådan får man allra bäst genom en tapet, hvars mönster endast helt obetydligt skiljer sig från tapetens botten eller allra hälst genom en helt enfärgad vägg. Enfärgade tapeter erhållas nu billigt, om man tar så kalladt otryckt papper i gulbrunt,

olivgrönt, gult eller andra färger. Fordom gjorde man på landet sina enfärgade tapeter själf: man målade med limfärg — blekrödt eller blekblått eller grönt — på papp. Och målning på själfva väggen — i synnerhet oljemålning — står sig naturligtvis bäst. För skolor och andra ofientliga lokaler äro grågrönt eller gråblått, blågrönt eller gulgrönt do färger, som i längden värka lugnast och dock ge don fröjd af färgen, som ögat och Binnet behöfva i ett vinterland. Men i rum värkar limfärgen mindre blank och hård än oljefärgen. Så väl i danska, tyska, franska och italienska landthem — liksom stundom i engelska konstnärshem — ser man den gammaldags hvitlimmade öller i någon ljus färgton hållna väggen. Och hvad man sätter mot dessa väggar tar sig i regeln väl ut.

I monumentala byggnader — såsom slott, museer, kyrkor, offentliga samlingssalar och dylikt — äro vägg-och takmålningar på sin plats. Men däremot icke i våra boningsrum. Där äro till exempel alla sådana tapeter eller målningar, hvilka härma byggnader och landskap, stillösa. Ty väggarnas ändamål är att omsluta oss, icke att inbilla oss att vi äro ute i fria luften. Och lika olämpligt är att de fyllas med figurer. Dessa bli stympade af det, som ställes emot dem; de värka oroligt och bilda en dålig bakgrund för allt, som hänges på dem. Äfven om målningarna i och för sig äro utmärkta, är därför ett sålunda prydt rum som boningsrum Btillöst. Ty vi vilja icko bo i konstvärk, men i rum, dem vi pryda med konstvärk! Endast på en gobelin i matta färger störa mänskliga figurer föga. Och i en barnkammare — där de roa barnen och där man i allmänhot har helt få möbler, som skyla den — är en vacker figurtapet på sin plats.

Mon alltid är i ett boningsrum den vägg vackrast, som endast är en enkelt prydd yta, hvilken aldrig söker dölja sin egenskap af att vara vägg i ott slutet rum, väggen, som enligt Morris regel, bör »värka färg icko färger» och som bör erhålla sin indelning, sin »rytm» gonom de möbler, som stå mot densamma. Detta är hufvudvillkoret för att väggen skall bilda en god bakgrund till allt, som man vill ställa mot den eller hänga på den.

Trävärket i rummet — panel, dörrar och fönster —

är alltid stilfullt, ifall det behåller sin naturliga färg och endast betsas. Vill man måla det, bör man välja en komplementfärg till väggens färg eller en mörkare eller ljusare skiftning af denna. Till blått äro till exempel gula och gulbruna toner vackra; gulhvitt och djuprödt stå väl samman liksom hvitt och grönt, Vackert blir också till en grön vägg ett rödmålat trävärk och omvändt grön-grått eller grönt till röda väggar. Det orena gulgrå eller brungrå, som nu så mycket brukas på trävärk, är i de flästa fall förkastligt. Äro tapeterna ljusblommiga, blir i regeln det hvitmålade trävärket det vackraste, ifall det hårda hvita dämpas af en ton, som passar hop med tapetens hufvudfärg. Ätt endast samstämma denna med trävärket torde vara det som lyckas bäst, ifall man icke har ett mycket säkert färgsinne, som leder valet af de motsatta färgsammanställningarna.

Det är vackrare när färgskalan ljusnar uppåt än nedåt, ty det förra värkar lättare och gladare. En vacker bård mot taket — eller åtminstone en bred kant som öfvergång till detta — ger väggen ett afslutat intryck och förmedlar väl öfvergången till taket. Äro rummen ej mycket höga, bör bården vara smal, ty annars synas rummen lägre. En bård med stiliserade djur- eller växtmönster tar sig väl ut ofvanom en enfärgad vägg. Taken böra vara ljusa, lätta och tomma eller, ifall de prydas, då bör detta endast ske med några stiliserade, obetydligt framträdande ornament. Ehuru de största mästare målat i tak, är detta dock i grunden stillöst. Äro målningarna mäster-värk, pinas man af att ej fullt och lätt kunna se dem. Och att i boningsrum hafva människor och djur öfver hufvudet på sig, borttager all lugn trefnad! Stuckorna-menten äro oftast meningslösa. Det vackraste i ett enkelt hem är det måttligt prydda eller helt släta trätaket och — i brist på detta — ett alldeles slätt hvitt tak, dämpat af en ton, som passar till rummets far g.

De flästa nyare stadsrum vanprydas af granna kakelugnar. Dessa böra hälst vara ljusa i ljusa rum och mörka i mörkare rum. Man kan nu få enfärgade, mörkgröna kakelugnar af gammaldags form. Och näst efter en öppen spisel är en sådan stor kakelugn det mäst trefnadsspri-dande. Hårdt och kallt värkar en hvit kakelugn bland fina, dämpade färgtoner. Har ett rum i öfrigt sådana

toner, då kan man själf måla öfver sin kakelugn i någon färg, som smälter sammans med hela rummets ton. Men färgen måste då brännas fast med alldeles lagom värme, ty unnas faller den af och framkallar os.

Är rummet hållet ljust, passa också hvita golf till detsamma. På golfvet måste man då i regeln begagna gångmattor. Och för detta ändamål äro de gamla »trasmattorna» de starkaste och kunna äfven bli de vackraste, ifall man färgar trasorna i två samstämmande färger och låter dem bilda ett mönster. Men i rum med möbler och väggar i mörkare toner, värkar de hvita golfvens färg kall och hård. Man kan visserligen mildra den med mattbitar. Men bättre är att fernissa golfven. Detta låter sig bäst göra på nya eller omlagda golf. På gamla golf måste springorna tätas, för att golfven skola bli snygga. Där äro därför de enfärgade linoleum-mattorna — i djup-grönt, djuprödt o. s. v. att föredraga. Och dessa mattor kunna, liksom do fernissade golfven, dagligen aftvättas. Den i färgen kalla och hårda linoleummattan, som härmar stenmosaik är däremot lika ledsam som när stuck härmar marmor, papper härmar gyllerläder och påklistrade möbelprydnader härma snideri! Vill man ha ett lättfattligt namn på god smak bör man taga ärlighet. Detta ord säger icke allt, men det säger minst hälften. Tyvärr brukas ofta ett utländskt ord i stället, nämligen »rejel». Men betydelsen är den samma: det eller den reela äro på allvar hvad de synes vara; de komma ej med krumelurer och kringelikrokar i handel eller vandel, i don eller person!

Behöfver man, för värmens skull, väfda mattor, då böra desBa aldrig spikas fast — en af äldre tiders mäst hälsofarliga vanor! De böra läggas lösa; endast om så behöfves vara fästade med ringar på storhufvade nubbar, så att de lätt kunna tagas af och piskas. Mattor böra alltid vara dämpade i färgen, hälst i rummets hufvud-färg eller i en komplementfärg till denna. Tycker man att det enfärgade allt för lätt blir solkigt eller att det värkar enformigt, då bör man i alla händelser endast välja mycket småmönstriga mattor. De yppersta exemplen på god stil i mattor äro de orientaliska, med sina ej ens klart tecknade, geometriska mönster, hvilka ge en smältande rik färgverkan, men intet intryck af figurer. Att det är lika obehagligt att nödgas trampa på land-

skap, människor och djur, som att se dem öfver sitt hufvud, faller af sig själft! Golfvet liksom taket skall värka alldeles lugnt och intetdera får i något afseende draga uppmärksamheten till sig.

Detsamma gäller om möbeltyget. Enfärgade eller två-färgadt randiga, eller rutiga eller annars mycket småmön-striga äro de enda möbeltyg, man ej ledsnar vid; de enda, mot hvilka vackra handarbeten och människorna själfva taga sig riktigt väl ut, liksom dessa 6enare äfven »stå bäst» — som det heter på konstnärsspråket — mot den lugna, entoniga tapeten.

Svårast är det för dem, hvilka hafva håg for det vackra men ej mycket råd att tillfresställa denna håg, att erhålla

någorlunda stilfulla möbler. Ty de äldre, stilfulla och bekväma möblerna äro dyra. De äldre, stillösa, från 1840—1870-talet, med sina dumt svängda former, sina meningslösa, ofta påsatta utskärningar, äro stundom bekväma men afskyvärdt fula. De helt modärna, jämförelsevis billiga möblerna — järnsängen, inventionssoüan, lavoiren, matbordet — äro bekväma, men ofta lika fula. Särskilt vidrig är den inventionssoffa, som kallas turkisk divan, en dammgömma om dagen, en usel liggplats om natten; den fulaste klumpighet — i synnerhet med den vanliga klädseln af dåligt, mörkfasonerat möbeltyg — som kan vanpryda ett rum!

Men med litet omtanke, litet möda kan man dock lyckas erhålla ganska vackra möbler för billigt pris. Sålunda har man i de fiästa hem några reservmadrasser och kuddar för gäster. Om man af trä gör en ställning så bred och hög man önskar den; spikar en sadel-gjordsbotten ofvanpå denna, därpå lägger sina öfverlopps-madrasser och kuddar, öfver alltsammans breder ett skynke at' boj, fris eller hemmaväft tyg samt ställer det hela med ena sidan mot en vägg, utmed hvilken man staplar kuddar — då har man en vacker »divan», bekväm att sitta i, härlig att hvila på om dagen och i en handvändning förvandlad till bädd för någon familjemedlem eller gäst. Eyra fötter under ön sängbotten eller madrass på ram kunna ersätta trăställningen. Är divanen afsedd till ständig sängplats bör äfven ett fast stöd anbringas för hufvudkud-den. Ett öppet bord — på hvilket står ett stort handfat och dito kanna — är det bästa och renligaste tvättställ.

Har man blott ett enda rum kan ett omhänge af tvätttyg eller en döljande skärm, spänd med rummets möbeltyg, förena det prydliga med det ändamålsenliga.

Köper man enkla djupa korgstolar, i en dämpad, grågul färg och syr några kuddar till dem af stilfull kre-tontyg — eller ännu bättro af ett vackert hemmaväfdt tyg — har man ett par såväl bekväma som ganska vackra länstolar.

Om man — i stället för de vanliga dyra matborden med utdragning, hvilka kommit i stället för de runda borden med sina besvärliga ben — beställer ett enkelt fyrkantigt bord med stadiga ben, samt ej belastar det med mycket saker, då har man ett bord, som familjen bekvämt kan samlas vid för sina arbeten och lätt afröja för sina måltider, ifall man har hvardagsrum och matrum i ett. Men äfven ifall man har en särskild sal, borde man aldrig ha ett större matbord än med plats för tolf. Ty för ett värkligen innehållsrikt samkväm gäller den gamla lukulli-ska regeln: att mau icke bör vara färre än gracernas antal — d. v. s. tre — och ej fler än musernas — d. v. s. nio. På sin höjd kan man addera gracernas tal med musornas och sålunda bli tolf. Att gå öfver talet tretton är nämligen olyckligt — icke för vidskepelsens men för sällskaplighetens skull!

Hvad möblerna för öfrigt angår, kan man ju skaffa sig värkligt vackra sådana för ytterst billigt pris, om man vid sin bosättning kan följa en ung konstnärinnas exempel, som — med den gamla pinnsoffan och pinnstolen till utgångspunkt — ritade en hel, stilfull möbel, som hon lät en landsnickare göra men sedan själf målade samt sydde kuddar till af bondväfnader.

Den bästa länstolen är den från sextonhundratalet med den raka, breda, lagom höga armstöden och det fyrkantiga, liksom sitsen stoppade, ryggstödet. Och denna modell är mycket onkel samt lätt att i billigt material eftergöra. Denna länstol är fullkomlig, emedan den på ett vackert, värkligt och varaktigt sätt fyller ändamålet med en stol, där man vill kunna på en gång hvila och arbeta, och som bör vara lätt flyttbar och dock ej rankig.

En utmärkt enkel stolmodell är äfven ett jämnbredt, halfcirkelböjt, omkring 15 c. m., högt öfverstycke i ryggstödet, "öom sedan med spjälar förenas med den breda

och något urhålkade sitsen, den enda stol, som utan dyna eller stoppning blir fullt bekväm och vacker.

Som modell för soffa finnes ingen bättre än den man sett — målad i pärlfärg — i många gamla hem: en bred lång sits, af slåar och väf, hvilande på fyra eller sex ben, med ryggstöd af spjälor; pä sitsen en lös, stoppad madrass och likadana aflånga kuddar kring ryggstödet. Detta är den enda enkla soffa, som är vacker cch som ger en god liggplats, så att man på den sofver och sitter lika utmärkt. Slutligen kan man hålla dess madrass och kuddar väl

piskade och — om de äro klädda med starkt tvättyg — väl rena. Öfver en sådan soffa kan en bokhylla af samma färg och af hela soffans längd — men med endast två hyllor — bli en både ändamålsenlig och vacker anordning.

Den obemedlade har icke samma fara som den rike, hvilken — då han vill ordna sitt hem smakfullt — ofta ger det prägeln af en utställning i konstindustri, med rum i renässans och rococo, gustaviansk- och empirestil. Eller också öfverfyller han, som ofvan sades, rummen med möbler och prydnadssaker. I sådana hem fdr man intrycket att människorna äro till för möblernas och rummens skull, icke dessa för människornas. Äfven sådana »stilfulla» rum sakna sålunda, för en djupare estetisk blick, värklig stil. Ty rum få — som redan är framhållet — ej värka som vore de tillkomna för sin egen skull. De böra vara ett uttryck af invånarnas personliga behof och smak, af deras minnen och känslor, af deras historia. Mormors gustavianska byrå kan mycket väl ställas bland nyare möbler, men man bör blott icke störa dess ädla enkelhet genom att sätta modärnt småplock på densamma. Earfars tunga länstol behöfver alls icke flyttas upp på vinden, endast skjutas in i ett hörn, där den icke står i vägen eller än hällre: där den inbjuder till hvila för att betrakta en vacker utsikt eller tafla. De små 1700tals-taburetterna kunna gärna passas in mellan modärna möbler, men bara inte klädas med ett möbeltyg, som hör til] en alldeles annan stil, utan t. ex. med något småblommigt eller randigt i ljusa färger. Hvitmålade möbler kunna godt blandas med mahogny- eller valnötsmöbler, men däremot borde man hälst undvika alla imiterade träslag. En afdelnigsskärm är nyttig i sängkammaren, men står oftast blott i vägen24

i förmaket. I familjens samlingsrum bör ett stort, stadigt bord — hälst fyrkantigt och med endast ett ben i hvardera hörnot — bereda plats för alla de olika sysselsättningarna omkring detsamma. Det är icke nödvändigt att hvar byst erhåller en piedestal, men ytterst viktigt att ingen byst ställes på något af plysch omlindat föremål, ty det mjuka tyget ger intet intryck af bärande kraft. Det är sådana och tusen andra ting, en kvinna lär sig inse, när hon vid valet af hvarje sak frågar sig om den har stil? D. v. s. ej blott motsvarar sin uppgift, utan klart och fulländat uttryckor den, genom att ändamål, form och sirning harmoniera med hvarandra. Hvarför är en lampa på en enkel, pelarlik fot — hälst en som kan sänkas och höjas — vackrare än en med utkrusningar? Bland annat emedan den förra hållas lättare ren och är lättare flyttbar. Men äfven emedan ljuset själft är det viktigaste i fråga om lampan och ljuset således bör bäras af ett underrede, som hvarken själf gör väsen af sig eller skymmer andra föremål. Hvarför är t. ex. den korta och tjock-halsade vinflaskan fulare än en långsmal och flnhalsad? Först och främst emedan man mindre lätt häller ur den förra. Hvarlör är en tallrik vacker när dess kant prydes med väl stiliserade blommor, men däremot ful, när den har en dalkulla i bottnen? Emedan det är löjligt att äta på en dalkulla! Hvarför är det enfärgade blomglaset vackrare än det med blommor målade? Emedan de målade blommorna blanda bort blomglasets mening, som är att anspråkslöst framhäfva men ej att täfla med de lefvande blommorna. Och samma sak gäller om målade frukter på frukttallrikar. Bådo de målade frukterna och blommorna värka döda bredvid de lefvando. Men en frukttallrik prydes däremot vackert t. ex. genom blommor i kanten. Allt porslin att äta på bör hälst endast vara siradt i kanten, öller på sin höjd upplifvat genom något lätt bottenornament. Mycket vridna eller öfverlastat slipade glas äro, de förra för sköra, de senare för tunga att vara riktigt vackra. Ju enklare formen på ett glas är, desto vackrare är det i regeln, och pokalformen förblir troligen den vackraste.

Hvarför misshaga konstgjorda blommor och färgade gräs? Emedan dessa bedrägligt härma den ftiskhetens lycksalighet; som blomman själf i värkligheten moddelar. OmSKÖNIIET I HEMMEN

det också blott är en kvist med höströda blad, ett sparrisgräs med sina bär, en tistel, som man om vintern kan sticka ned i sina vaser, så äro dessa vackrare än de konstgjorda blommorna. Hvarför är det japanska sättet att ordna blommor enligt deras eget växtsätt och af endast ett slag i de flästa fall vackrare än hvarje annat sätt? Emedan detta just ger ett intryck af »friskhetens lycksalighet,» af att blomman ännu växer. Hvarför är det smaklöst att sätta fast vackra tallrikar på väggen, men smakfullt att med dem pryda panelhyllan i en matsal? Emedan de i det senare fallet pryda, på samma gång som de äro färdiga att tjäna sitt ändamål, hvilket de däremot

i förra fallet ej äro. Hvarför är en med broderi fylld bordduk mindre tilltalande än en slät duk med endast en bård? Emedan dukens ändamål — att skydda bordet — ej bör dölja bordets ändamål att bära saker. Och detta ändamål framträder bättre genom den släta dukens jämna yta än genom den af ornament fyllda duken, ornament hvilkas linier dessutom stympas genom do saker, som ställas på bordet. Detsamma gäller äfven om lampmattor och pallar. Hvarför är ett ljust, lätt draperi omkring ett fönster vackrare än ett tungt och mörkt? Emedan det senare strider mot afsikten med fönster, som är att släppa in ljus. Och för att nå denna afsikt — att kunna dämpa, släppa in och äfven tillfälligtvis utestänga ljuset eller ljudet — böra hälst hvarken gardiner eller förhängen sättas' fast, utan löpa lätt, på ringar eller i breda fållar, öfver en rund stång, vare sig en dyrare af trä eller en billigare af metall. De kunna då dragas fram och tillbaka såsom jalusier, då rullgardin ej finnes eller då denna som nedsläppt skulle verka vantrefligt. Genom en veckad rak kappa upptill kan så väl 6tång som rullgardin döljas. Gardinens räta linjer ej blott inrama fönstret vackert utan bidraga äfven att förstärka det intryck af ljus, fönstret meddelar. Om gardiner och förhängen gäller äfven att de böra vara sniå-mönstriga; äro de randiga, böra ränderna ej vara mycket breda, och hällre gå på längden än på tvären. Vackrast äro de enfärgade draperierna med barder. Storblommiga eller storfasonerade gardiner och draperier äro olämpliga, emedan deras mönster förvirras då de afbrytas af vecken, som ju måste bildas; dessutom värkar det stormönstriga oroligt. Fastsatta draperier och väfnader äro meningslösa,

såvida de icke afse att bilda en inramning af något slag eller en bakgrund.

Om vi fortsätta våra frågor, så kunde vi t. ex. undra hvarför en spegel sitter väl mellan fönstren men illa midt emot dem? »Emedan man speglar sig bättre i första fallet,» svara strax alla kvinnor. Hvarför är det hvita duktyget vackrast? Emedan endast detta ger det bländande intryck af renlighet, som är en viktig del af behaget vid en måltid. Men det är god smak att lifva det hvita med kulörta bårder i fina färger eller med en bordlöpare och framför allt med blommor! Låga skålar med blommor, liksom blommor lagda på duken och ett fat med frukter äro de vackraste bordsprydnaderna. Alla bordsuppsatser med klippor, palmer, strutsar, hjortar och dylikt äro löjliga, ty dessa ting ha ej på ett bord att göra, och alla höga bordsprydnader — äfven af blommor — äro dessutom olämpliga, emedan de skymma.

Tusen andra hvarför? lär man sig själf besvara, i den mån man erhåller öller själf ger sig den ögats och tankens uppfostran, hvars resultat är en god smak. Ju mer denna smak öfvas, dess finare blir urvalet, dess säkrare omdömet, dess större ifvern, när det gäller att förena det nyttiga och det sköna inom hemmet och att sålunda äfven i yttre afseenden där lyckliggöra genom att skapa harmoni.

Arkitekten A. Lindegren har framhållit, att den naturliga känslan, instinkten dock förblir det väsentliga och att hvarje försök att uppdraga den fina smakens, den äkta skönhetens gräns bör ske varsamt. Ty allt är för oss skönt, som ägg ar vår inbillning, väcker vårt intresse och tilltalar vår künBla. Och framför allt bör man ej tro att skönhet endast är en lycka, som några få erhållit. Nej, en hvar kan förkunna skönheten genom vården af sina rörelser, sitt tal, sin gestalt, sin klädsel. Ett lif i skönhet blir sålunda ingen undantagslott för konstnärer och konstkännare. Förnimmelsen af naturen har nu blifvit allt medvetnare och på denna väg skall den goda stilen bli naturens egen: klar och enkel karaktäristik i allt, så att intet synes hvad det icke är, men häller intet genom estetisk anBvarslöshet göras ringare än hvad det kunde vara. Människan har förlorat känslan för afvägd måttfullhet, enkel, okonstlad värdighet i sitt eget uppträdande, i sina kläder liksom sin blick för form och. fiirg, hvila och rörelse i allt som omger henne,

De, som äga denna blick, bilda äfven den smakriktning, som behärskar en tid och som man kallar det »modärna.» Af modet kan ingen förbli helt oberoende och — så snart det modärna innebär god smak och konstnärlig stil — är det äfven lyckligt, om så många som möjligt »följa modet:» ty de uppnå då genom härmning den smak, endast få äga af naturen ...»

Denna sammanfattning ger några huvudsynpunkter för »hvardagslifvets estetik.» Under sträfvan att till-lämpa denna är det lyckligt, ju mer självverksam en kvinna kan vara i fråga om de medel, hvarmed hon ger lifvet behag, skönhet och stil. Särskildt är den återupplifvade hemväfnaden, med det hemmaspunna och i naturfärger färgade ullgarnet ett ypperligt medel för en kvinna att på ett porsonligt sätt dana sin dräkt och pryda sitt hem. Kvinnorna borde äfven värka hvar inom sin ort för att man ej längre skulle bortslumpa eller bortskänka de gamla stilfulla möbler, träkärl, tennstop, lertallrikar och dylikt, hvilka hafva ett mycket större tillgivenhets- och prydnadsvärde i det hem, dit de af ålder höra, än hvad de hos en samlare erhålla. Och därjämte vore det önskligt att kvinnan allt mer förlorade smaken för de små onyttiga vanprydnadsarbeten, med hvilka hemmen nu öfverfyllas. Den skönhet, som nås med den minsta möjliga tidsförlust och kostnad, är för de enkla hem, om hvilka här talas, den mäst värdefulla skönheten. Om man blott följer denna hufvudregel, kan ju sedan den personliga smaken taga sig mångfaldigt olika uttryck, ju fler, dess bättre. Det är vanan att lanMöst följa modet, som på de nuvarande hemmen satt likformighetens prägel jämte smaklöshetens. Den värkliga smaken är den, som förstår att skapa ett tilltalande helhetsintryck ur de mäst olika förhållanden och med de mäst skilda medel. Den värkliga smaken är slutligen den ädla smaken, som vet att måtta och enhet äro villkoren för skönhet såväl i hemmet som i det öfriga konstnärliga skapaudet.

Och under de år, som förflutit, s^dan denna lilla skrift först utkom, ha väckelserna till en ädlare smak varit mångfaldiga, liksom äfven allt flera yrkesmän arbeta i den smakens tjänst. Det blir således allt lättare att kunna göra sitt hem vackert och det finnes redan allt fler, som äfven göra det.28

SKÖNHET FÖR AIXA

Af stor betydelse vore mer smak och färgglädje i ordnandet af skolrummen, i synnerhet i landsorten. Storstadsbarnen hafva ju andra medel att utveckla skönhetssinnet, men i landsorten är det framför allt af vikt att göra skolan till ett åskådningsmateriel för vackra anordningar och värkliga konstföremål. Yid valen af konstvärk böra emellertid icke främst historiska eller religiösa utan konstnärliga synpunkter göra sig gällande och konstnärer, icke lärare, måste vara de afgörande. Framför allt får konsten icke bli ett nytt pluggänme för de stackars barnen, endast helt enkelt omgifva dem, så att de osökt och naturligt mottaga intryck af vackra byggvärk, af ädel, kvinnlig och manlig skönhet, af den stora konstens sätt att återgifva människan eller landskapet. Att skolan och skönheten nu närmat sig hvarandra, skall mer än något annat bidraga till att barnen sedan som vuxna i sina hem — i original eller åtminstone i efterbildning — vilja hafva några konstvärk. Och goda efterbildningar kan man nu få för några kronor. Äfven människor med mycket små tillgångar kunde nu halva råd att glädja sina egna och sina gästers ögon genom en och annan god reproduktion af ett konstvärk, ifall de i sin gästfrihet behjärtade Ehrensvärds sats:

Om 7>iaii ej i norden lockades af mat, siulle man kunna glädja hvarandra med de ädla och varaktiga fostren af nöjen.

Har man lyckats erhålla några konstnärliga efterbildningar, då måste man framhäfva dem genom att väl välja både plats och bakgrund. Till kopparstick, träsnitt, fotografier passa släta, mörka ramar och en någorlunda ljus tapet; blågrått är t. ex. utmärkt för kopparstick. Till oljefärgstaflor äro mycket enkla guldramar eller de billiga, släta träramar, man själf kan bronsera, ofta att föredraga. De Hasta oljefärgstaflor eller färgtryck taga sig bäst ut på röd eller än hällre grågrön vägg. Men äfven fina gula öller blågrå eller brungrå toner kunna väl framhäfva vissa taflor. Efterbildningar af skulpturer i hvitt eller terra-cotta, i svart eller brons passa ungefär mot samma bakgrund som oljefärgstaflor utom att terracotta icke står väl mot en röd bakgrund, som däremot passar väl till föremål af grön brons.

Det är emellertid mycket sällan som den obemedlade har tillfälle att få en god oljefärgstafla. Han bör därförSKÖNHET I HEMMEN

29

tiälst hålla sig till goda efterbildningar. Men för oljetrycket bör han akta sig. Hvarför är oljetrycket fnit nen den

goda fotografien vacker? Emedan den senare anspråkslöst och ärligt ger en värklig, ehuru svag föreställning om konstvärket, medan oljetrycket på ett dåligt »ätt söker härma det. Är ett oljetryck värkligt godt, då är det också~äyrbart. Däremot finnas nu fina, akvarell-liknande färgtryck, stundom till och med som bilagor till vissa jultidningar; det finnes utmärkta ljustryck, träsnitt och fotografier till billigt pris; ja äfven en del kopparstick och raderingar äro jämförelsevis billiga i förhållande till sitt konstvärde. Vid valet af dylika konstsaker måste jag naturligtvis taga hvad jag själf finner vackert, ej hvad jag vet att andra finna vackert! Ty det är mina egna ögon, icke mina bekantas, jag med dessa ting skall glädja. Och det är dessutom endast genom att värkligt älska en konstsak, icke genom att köpa den, som jag äger den. En rik person, med väggarna fulla af taflor, dem han skaffat sig emedan det anses fint att ha taflor, är mycket fattigare än arbetaren, hvilken om söndagen på museum uppsöker de taflor, han lärt sig älska eller i sitt hem dagligen fröjdas åt en enda värkligt vacker afbildning af ett stort konstföremål. Den personliga smaken utbildas bäst genom att man rundt omkring sig ser det konstsköna och lär sig att uppskatta det. Men de i landsorten boende hafva i detta afseende icke mycket tillfälle att utbilda sin smak. En vacker domkyrka, ett gammalt slott, en och annan staty, ett och annat nytt hus är — om man undantager Visby, universitetsstäderna och Göteborg — allt hvad man i ett tiotal af våra landsortsstäder har att se med afseende å byggnader och bildvärk! I de öfriga finnes intet. I fråga om taflor är man i landsorten ännu fattigare. Stockholm har ett par härliga byggnader: slottet och riddarhuset. Där finnas judiska synagogan, Katarina kyrkas kupol och några kyrkspiror att glädja sig åt bland tempelbyggnaderna. Där "finnas några få bevarade äldre palats och en del nyare, hvilka kunna ge en föreställning om vacker byggnadsstil. Där finnas till exempel Gustaf III.-s och Karl XIV Johans statyer, Olaus Petri och Axel Oxen-stjärna, Fosterbröderna och Farfadern samt SnöJdochan, som på öppna platser ge konstnärliga intryck. Där finnas alla nationalmusei konstslöjdsamlingar, Skansen och Nordiska

muséet, i hvilka man kan lära känna både enklare och dyrbarare konstslöjdsloremål och olika tiders stilar. Där finnes nationalmuseums tafvel- och skulpturafdelningar. Men det tar tid och behöfver vägledning, innan man bland allt detta myckna värkligen lär sig urskilja.

Genom flitiga besök i museerna och genom en öppen blick för allt, som möter af vackert eller fult på gator och torg, lär sig Stockholmsbon lätt nog upptäcka orsakerna hvarför den ena byggnaden — som till exempel Petersénska huset vid Munkbron, eller adelsklubbens hus vid Kungsträdgården, Halhvylska palatset vid Berzelii park eller några palats vid Strandvägen, teknologiska institutet i Kungsbacken, Adelsköldska villan på Villagatan, elektricitetshuset vid Smålandsgatan eller det nya posthuset — behaga oss mer än de hus, som omgifva dom. Eller hvarför den ena statyn ger intryck af lif, den andra at' död ocli därför lämnar oss alldeles kalla. Eller hvarför den ena taflan för hvar gång ger oss en ökad glädje, medan vi ledsna på den andra, hvars ämne kanske först tilltalade oss så, att vi föredrogo den framför andra, i själfva värket värdefullare.

Villkoret att finna skönheten är att söka den; villkoret att lära förstå den är att älska den! Då tränga, vi med hvarje dag allt mer in i dess väsen, lära oss finna de äkta skönhetsvärdena och erhålla sålunda också möjligheten att åt vårt enda, lilla fattiga rum gifva en sådan prägel, att den som där inträdor, skall känna att dess väggar omsluta en människa, hvars lif blifvit lyckligare genom att hon kan njuta och välja det sköna.

På landet är det ibland herregården och kyrkan, men dock mäst naturen, som understöda och utveckla skönhetssinnet. Där är det blommor och grönt, som bäst pryda hemmen; där är det alla årstiders skiftande taflor, man måste lära sig uppfatta och älska. Från och med vårens tindrande ljus öfver den ännu kala jorden till höstens grå himmel, mot hvilken träden så fint eller kraftigt teckna sig; från vinterns rimfrosthöljda hvita björkar till sommarängens mångskiftande färgprakt kan den seende ständigt finna nya taflor att njuta. Och om man än på landet har mindre tillfälle än i staden att för billigt pris kunna skaffa sig vackra föremål till hemmet, så har man däremot på landsbygden mera tid och råd

att genom vacker hemslöjd — väfnader, snideri och konstsöm — pryda det. Hvarken land eller stad äro således

lottlösa, när det gäller skönheten! Denna kan öfverallt meddela sitt glädjande, förädlande inflytande, endast människorna börja öppna sina ögon och hjärtan för allt det vackra. Men först och främst måste de lära sig inse, att det vackra alls icke hör till lifvets öfverflöd, utan att man arbetar bättre, mår bättre, blir vänligare och gladare, ifall man i sitt hem möter vackra former och färger på de ting, med hvilka man omgifver sig. Förstår inan att uppsöka det sköna i konsten och naturen, då inser man snart af egen erfarenhet att skönheten ger hjälp och lyftning äfven under det tyngsta arbetssläp.

Ingen konst, ingen lyx kunna gifva äkta behag åt det rika hem, där den innerliga skönhetskänslan och skönhetsglädjen saknas. Det är förgäfves, som man söker ersätta dem genom prakt. Dessa antydningar — om de medel med hvilka man kan nå skönhet äfven i de enklaste hem — afslutas därför bäst med Ehrensvärds gyllene ord:

Tingens skönheter fly mer och mer, som de blifva sammansatta och för människans natur onyttiga.

2. Hvardagsskönliet.

Invid mitt barndomshem fannB en lång hag-väg, tätt bevuxen med kort gräs, så att den cåg ut som täckt med en gångmatta af grön sammet. Men så fort man började gå på vägen, fann man vid hvarje steg att också här funnos stickor och vissna löf, småsten och gropar: det var blott när man såg tillbaka och framåt, som vägen syntes alldeles grön och sammetslen. I synnerhet när man såg framåt!

För ungdomen ser framtiden ut som denna gröna stig. Snart får man dock erfara hur mycket mindre jämn lifvets väg är, än den ter sig för det framåtblickande ögat.

att genom vacker hemslöjd — väfnader, snideri och konstsöm — pryda det. Hvarken land eller stad äro således lottlösa, när det gäller skönheten! Denna kan öfverallt meddela sitt glädjande, förädlande inflytande, endast människorna börja öppna sina ögon och hjärtan för allt det vackra. Men först och främst måste de lära sig inse, att det vackra alls icke hör till lifvets öfverflöd, utan att man arbetar bättre, mår bättre, blir vänligare och gladare, ifall man i sitt hem möter vackra former och färger på de ting, med hvilka man omgifver sig. Förstår inan att uppsöka det sköna i konsten och naturen, då inser man snart af egen erfarenhet att skönheten ger hjälp och lyftning äfven under det tyngsta arbetssläp.

Ingen konst, ingen lyx kunna gifva äkta behag åt det rika hem, där den innerliga skönhetskänslan och skönhetsglädjen saknas. Det är förgäfves, som man söker ersätta dem genom prakt. Dessa antydningar — om de medel med hvilka man kan nå skönhet äfven i de enklaste hem — afslutas därför bäst med Ehrensvärds gyllene ord:

Tingens skönheter fly mer och mer, som de blifva sammansatta och för människans natur onyttiga.

2. Hvardagsskönliet.

Invid mitt barndomshem fannB en lång hag-väg, tätt bevuxen med kort gräs, så att den cåg ut som täckt med en gångmatta af grön sammet. Men så fort man började gå på vägen, fann man vid hvarje steg att också här funnos stickor och vissna löf, småsten och gropar: det var blott när man såg tillbaka och framåt, som vägen syntes alldeles grön och sammetslen. I synnerhet när man såg framåt!

För ungdomen ser framtiden ut som denna gröna stig. Snart får man dock erfara hur mycket mindre jämn lifvets väg är, än den ter sig för det framåtblickande ögat.

Det står icke inom människoviljans makt att helt omdana lifsförhållandena, och därtor ligger lyckan, som de gamle sade, »i gudarnas knän,» icke i svaga människohänder.

Men ehuru det således endast till en del beror på oss själfva, om lifvet blir lyckligt, kunna vi själfva afgöra, om det skall bli rikt och skönt.

Detta senare beror på om vi lära oss se, höra, gå.. .

Många röster afbryta: »Vi äro lyckligtvis hvarken blinda, lama eller döfva!» Men för att veta om vi värk-ligen kunna se, höra o. s. v. måste vi kunna nekande besvara den frågan:

Ha ni aldrig någonsin tråkigt?

De fiästa medgifva då helt visst, att de ofta känna ledsnadens blyhätta öfver sitt hufvud, den hätta som gör allt tungt, grått och olustigt.

Men nu är det så att de, som värkligen kunna höra och se, för dem kan ledsnaden visserligen skymta förbi, men vågar ej närma 6ig dem annat än på höfligt afstånd.

Det skulle således finnas olika sätt att se, att gå och att höra?

Helt visst.

Den ena människan ser till exempel att där står ett hus, där en träddunge och att där ligger en oslagen äng.

Den andra människan ser också hur täckt huset ligger inbäddat i det gröna; hur vackert solljuset glimmar på trädens löfvärk; huru mångskiftande ängsblommornas färger blandas med hvarandra.

Den förstnämda människan märker väl att stormen viner och att fåglarna Bjunga. Men den andra förstår hvad stormen talar och fågelkvittret återljuder i hennes hjärta. Den ena ser på taflor med öfverhalkande ögon; taflorna säga honom intet, han känner sig ej rikare eller gladare genom att gå och tänka på de djupa färgerna, det själfulla uttrycket i ett konstvärk. Han läser en bok för att få tiden att gå; ej för att få näring åt sin tanke, sin inbillning, sin känsla. Men den andra människan går under sitt arbete med konstvärkets, med bokens lif i sin själ!

Den förstnämda människan kan nog se andra människors yttre företeelser, men märker ej ens om de äro värkligt vackra eller icke, ty hon söker ej själen i dragen, ej lifs-historien i uttrycket. Tusende ting, som röra andras sorg

eller glädje, arbete eller hänförelse, äro för en sådan människa dolda. Mr hon talar, blir det därför också blott om ytligheter — pängar eller nöjen, mat eller kläder, vind eller väder — men ingen blir vare sig klokare, bättre eller gladare därigenom. Och hör hon andra tala innehållsrika ord, då gå dessa som moln högt öfver hennes hufvud, falla icke som fruktbringande rägn öfver hennes själs marker.

Man finner således, att det icke är alla som se, hvilka ha två ögon i hufvudet; icke alla som lefva, hvilka gå omkring på ett par friska ben.

En af de största andar mänskligheten ägt, Göthe, hade ej endast ett långt utan äfven ett ovanligt rikt lif. Men ej genom en mångfald af yttre öden utan därigenom att han ända från sin tidiga barndom förstod att lefva, förstod att med vakna sinnen och öppen själ tillägna sig konstens, naturens och människolifvets rikedomar.

Bland de otaliga visa ord han yttrat om konsten att lefva är också detta:

»Man borde hvarje dag se en vacker tafla, höra någon god musik, läsa i en värdefull bok och göra åtminstone en god handling.»

Genom att följa denna lefnadsregel kunna äfven de tider, som äljest skulle förflyta tomma och tråkiga, erhålla ett rikt värde, likt den grå vadmalsvåd, som Sigrid den fagras make enligt sägnen lät pryda med pärlor och ädelstenar.

»Men för oss är det alldeles omöjligt att följa den regeln,» invända några röster. »Yi ha inga taflor hemma; på museum kan man ju iute gå hvar dag. Hur ofta bjudes man på opera eller konsert eller ens vacker musik i sällskapslifvet? Böcker — dem kan man ju lättare få. Men har man boken, finnes ofta inte tid att läsa den. Och goda handlingar! Jag undrar just hur mycket godt man kan göra med sin lilla veckolön — som skall räcka till allt möjligt annat också?» :

Och dock är det alldeles säkert, att äfven den, som bor där hvarken museer eller musiknöjen finnas, som sällan ser en ny bok och som kanske ej ens kan lefva på sin veckolön — hon eller ban kan i alla fall följa Göthes råd för att ge lifvet innehåll 1

En del af dem, som läsa detta, se i sina hem, om icke riktiga konstvärk, så dock en eller annan afbildning

af dylika. Men de ha vant sig att betrakta dem ungefär som möblerna: som något hvilket hör till och som man ej vidare tänker på. Börja nu värkligen se på dem; söken upptäcka konstnärens tanke och känsla i dem och dessa afbildningar skola för er bli lefvande, ge er daglig glädje genom sin åsyn!

Och, om ej ens sådana afbildningar finnas, så har man lefvande bilder och taflor rundt omkring sig, i hemmet som utom det: de vackert blommande växterna i fönstret; det lilla rödkindade, klarögda barnet; en gummas fina, gråa hufvud; här midt emot en ung arbeterska, som med behagfulla, lätta och mjuka rörelser sköter sin syssla. Där far en landtman till torget: han ger en präktig bild af kraft och hälsa, då han med fast hand tyglar sina hästar. Äro ej träden här borta en tafla, där de stå med Bin hvita snö, mjukt hvilande på grenarna? Är ej kyrkspiran eller åsen vacker, där de teckna sig mot himlens guld?

Den, som är nog lycklig att bo på landet, kan i naturens skiftningar, vid landtlifvets sysslor, dagligen finna nya taflor. Äfven där naturen icke är i vanlig mening vacker, kunna seende ögon upptäcka mycket att glädjas åt: hedens röda ljung eller åkerns gula vågor, skogens gröna djup eller aftonhimlens färger.

Men musik? Också den kan man i viss mån skaffa sig själf. Har man ej öra för skogens och böljans melodier, för fågelkvittret och biens Burr, för pärlande skratt och ömma tonfall — ja, då blir man nog ofta utan sitt dagliga musiknummer! Men har man icke öra för alla dessa toner från lifvets stora strängaspel, då är man nog inte häller bland dem, Bom skulle kunnat helt öppna själen ens för de största mästares toner!

Böcker finnas sällan godt om i svenska hem. Hos oss anse ty värr äfven de rika, att de i allra främsta rummet böra spara på böcker och läsa blott hvad de kunna få låna, ehuru i ett värkligt bildadt hem möbler och kläder hällre böra vara enkla mon böckerna mångal Dock finnes det nästan alltid någon utväg för den, som allvarligt vill nå fram till världslitteraturens haf. Baden där kunna ha sina faror, liksom baden i det öppna hafvet. Men man kommer upp ur dem ej blott friskare och starkare utan

äfven vackrare än förut — vackrare, emedan en rikare 8jäl danar ett själfullare anlete!

För den, som endast har några få goda böcker inom sitt räckhåll, återstår det att deBs mer fördjupa sig i dem man har. Och så kan man ju flitigare vända bladen i naturens och människolifvets båda väldiga värk? Ofta skall man genom att följa en enda plantas utveckling lära mer, än af en afhandling; från en arbetarhustru får man kanske höra en lifshistoria, mer gripande än en roman; hos en gammal backstugusittare finna en lefnadsvishet, djupare än hos mången lärd. Ty visheten och poesien finnas icke blott inom bokpärmarna, detta kommer man snart att upptäcka!

De goda gärningarna slutligen?

Ungdomen vet icke, att den öfvar en god gärning endast genom att — i hälsa och glädje, i godhet och oskuld — finnas till! En sådan ungdom är helt enkelt tillvarons största skönhet och största välgärning för de åldrande, de af lifvets sorg och möda brutna.

Men både ung och gammal ha dessutom möjligheten att äfven på annat sätt göra godt, och icke en utan många gånger om dagen. Räcka våra pänningar ej så långt — ehuru de med omtanka räcka icke så kort — så finnes vår arbetskraft, som kan förmå en del. Dessutom återstår alltid den finkänsliga vänlighet hvarmed vi kunna göra både de sorgsna och de glada godt, om än såväl pänningar som tid i öfrigt fattas oss.

Och städse finnes det inom hemmet många goda gärningar att öfva! Där kunna familjens medlemmar på mångfaldigt sätt lätta arbetet eller spara stegen för hvarandra; där finnas tillfällen att försvara den oskyldigt angripna; att ställa tillrätta en oordning, som annars skulle vålla ledsamheter; att uppmuntra eller trösta med ord, blick, leende; att dämpa tvister eller häjda förtal och tomt prat genom att föra något bättre på tal. Vid arbetet, i kamratkretsen, i lifvet skall vanan att gå vår väg fram i värksam välvilja göra lifvet ljusare,' rikare, skönare för vår omgifning och därigenom för oss själfva.

Man inser kanske nu, att det icke var öfverdrift i påståondet att man — om också under tråkigt arbete, tunga sorger, tryckta förhållanden — förmår lefva ett rikt lif! Den fattigaste skall kunna äga mer af tillvarons värk-36

liga skönhet och rikedom än den, som synes besitta allt världens goda, men som icke har en lefvande själ att omfatta det med.

Ty konsten, naturen, böckerna, människorna äro våra,' blott i den mån vi själfva älska dem. Att älska är lycka, emedan själens alla krafter växa genom kärleken, emedan ett af själens största kraf tillfredställes genom kärlokon. Ja, hängifvenhet är villkoret för all tillägnelse, vare sig af kärlek, godhet, vishet eller skönhet. Endast den, som ger, äger något...

Detta är ön af lifvets skönt allvarliga sanningar, den vi visserligen kunna meddela hvarandra som en erfarenhot, men som hvarje människa hvar dag af sitt lif själf måste efterlefva för att värkligen inse.

3. Fästvanor.

Verner von Heidenstam, som i sin geniala studie öfver Svenskarnas lynne framhöll vår brist på sund konservatism, träffade därmed äfven grundorsaken till den poesilöshet, som blifvit följden af vårt hänsynslösa handhafvande af gamla minnen och gamla seder.

Kvinnorna, hemlifvets och sedens skaparinnor, hafva framför allt skuld i att den vackra, starka konservatismen dör ut, att hemlifvet allt mer saknar den fasthet och skönhet, hvilka gifva djup åt hemkänslorna och åt fosterlandskärleken.

Jag vill här endast uppehålla mig vid en enda sida af den nämda hänsynslöshetens utplattade invärkan, nämligen den, som yttrar sig i utplånandet af de gamla fäst-seder, hvilka fordom voro orubbliga grundlagar i hemmen.

Att en del gamla seder måste komma att öfvergifvas, sammanhänger med nya lifsåskådningar, ändrade produktionsförhållanden, lifligare samfärdsel och andra tidens drag. Att hvarje hem kommer att fira sina faster mer individuellt, är äfven en naturlig följd af utvecklingen. 36

SKÖNHET FÖ Ii ALLA

liga skönhet och rikedom än den, som synes besitta allt världens goda, men som icke har en lefvande själ att omfatta det med.

Ty konsten, naturen, böckerna, människorna äro våra,' blott i den mån vi själfva älska dem. Att älska är lycka, emedan själens alla krafter växa genom kärleken, emedan ett af själens största kraf tillfredställes genom kärlokon. Ja, hängifvenhet är villkoret för all tillägnelse, vare sig af kärlek, godhet, vishet eller skönhet. Endast den, som ger, äger något...

Detta är ön af lifvets skönt allvarliga sanningar, den vi visserligen kunna meddela hvarandra som en erfarenhot, men som hvarje människa hvar dag af sitt lif själf måste efterlefva för att värkligen inse.

3. Fästvanor.

Verner von Heidenstam, som i sin geniala studie öfver Svenskarnas lynne framhöll vår brist på sund konservatism, träffade därmed äfven grundorsaken till den poesilöshet, som blifvit följden af vårt hänsynslösa handhafvande af gamla minnen och gamla seder.

Kvinnorna, hemlifvets och sedens skaparinnor, hafva framför allt skuld i att den vackra, starka konservatismen dör ut, att hemlifvet allt mer saknar den fasthet och skönhet, hvilka gifva djup åt hemkänslorna och åt fosterlandskärleken.

Jag vill här endast uppehålla mig vid en enda sida af den nämda hänsynslöshetens utplattade invärkan, nämligen den, som yttrar sig i utplånandet af de gamla fäst-seder, hvilka fordom voro orubbliga grundlagar i hemmen.

Att en del gamla seder måste komma att öfvergifvas, sammanhänger med nya lifsåskådningar, ändrade produktionsförhållanden, lifligare samfärdsel och andra tidens drag. Att hvarje hem kommer att fira sina faster mer individuellt, är äfven en naturlig följd af utvecklingen.FÄSTVANOlt

^len många af de gamla bruken äro icke afskaffade genom något annat inflytande än slapp likgiltighet och bristande sinne för den glädje och stämning, dessa bruk medföra. Framför allt ha hållningslöshet och poesilöshet efterträdt don gamla innehållsrikedomen, emedan man försummat att gifva fasthet och följdriktighet åt de nya bruk, dem man i hvarje särskildt hem gör gällande. Ena året firar man till exempel julen på ett sätt och andra året på ett annat: den ena anordningen finner husmodern besvärlig, den andra finner husfadern onödig. Så öfverger man dem och det uppstår i fästvanorna en rörlighet, under hvilken barnen medvetet lida. »Hvarför få vi inte detta i år? Vi hade det ju så i fjol? Ack, låt oss få det så, som vi förr brukat!» hör man ofta barnen bedja. Och de röja genom denna sin konservatism en djup etisk och estetisk självbevarelseinstinktl Ty det är upprepandet, vanorna, hvilka på alla hemlifvets områden bestämma känslornas djup och innehållsrikedom. Illa sköter därför den uppfostraro sitt värf, som icke förstår att bruka årets fäster, liksom alla dess andra naturliga glädjeämnen, som medel att utveckla barnets känslolif, ptt fördjupa så väl dess ömhets- som dess skönhetsintryck.

Hemmet i staden har i detta fall färre hjälpmedel än hemmet på landet. Men hvarje hem har dock någon möjlighet att göra afbrotten i årets hvardagsgång rika på färg, en färg, som ger en glödande glans äunu åt gubbens minnen, och som tårar främlingens ögon när han, i andras hem, ser några af de små drag, hvilka voro fästens kännetecken äfven i hans barndomshem.

I staden som på landet har man ju i regeln julgranar, och barnen själfva vaka så godt de förmå öfver att granen prydes på alldeles samma sätt år efter år. Och öfver julmatens häfdvunna art vakar den manliga konservatismen!

Men annars består julens firande numera egentligen i hopandet af nya läckerheter och i massor af julklappar. Ingendera delen främjar den poetiska julstämningen! Men den gammaldags julfirningen med grenljus och stora högar af julbullar; med kärfve åt fåglarna och dopp i grytan; med julbock, julkrubba och julkubbe; på landet med den hänryckande färden vid bloss till julottan; med de gamla jullekarna ända till tjugondag Knut, då julen dansades38

ut — alla dessa och andra gamla seder fyllde barnets sinne ined hälgens säregna stämning, en stämning, som ty värr allt mer iörflyktigas genom det nutida julfirandet: fråssandet i ett öfverflöd af gåfvor, godter, släkt- och barnfäster. Här och hvar uppehållas ju ännu en och annan af de gamla julsederna, men i det stora hela blifva dessa allt mer tillfälliga och höra icke till det ovillkorliga, som gör fästminnena djupa och skilda från allt annat.

Nyåret har länge saknat en särskild fästprägel, ty nyårsvakan är nästan alldeles fallen ur bruket. Men därför borde hemmen skapa hvar sin sed, enligt hvilken de unga — i allvar och glädje — på ett vackert sätt sade det gamla året farväl och hälsade det nya. Trettondagen har numera endast kvar sin böna i gröten, sedan den fröjd, som stjärngossarna beredde barnen, äfven hör till det försvunna. Som folksed kan stjärngossarnas vandring ju icke återkomma, men som hemnöje för barnen kunde seden helt visst ännu bli långlifvad, i synnerhet sedan Skansen — till hvars skapare den sunda konservatismen i vårt land står i outplånlig tacksamhetsskuld — åter upptagit densamma liksom Lucia med hennes brinnande ljuskrona.

Påsken har ju ännu på västkusten kvar sina påskeldar och öfver allt sina ägg, med målning och med inskrifter.

Den glädjen kunde bli ännu stämningsfullare för barnen, om man följde den tyska seden att — då man så kan — utomhus, i det nyss bara gräset och bland de ännu nakna buskarna, göra fågelbon, i hvilka barnen sedan själfva söka och finna sina brokiga ägg — den ännu kala markens första frukt för året! Endast i nordligare bygder ser man nu vid Valborgsmässan eldarna flamma i den ljusa kvällen. Intet heller firas första maj som förr med våfflor och mjöd, af hvilket man drack sig märg i benen! Om hemmen i en tidsenlig form återupplifvade den gamla leken mellan de utklädda vinter- och värkungarna, skulle barnen erhålla ett oförgätligt minne af vårens återkomst.

Allt hvad våren hunnit gifva af blommor och grönt sattes fordom vid pingsten i spiseln, i ljuskronor och stakar — liksom för att fira vårens seger öfver allt, där elden kämpat mot vinterns köld och mörker! Och huru »klädde» man icke hvar vrå vid midsommaren; huru kär var ej dess fäst med sin »majstång,» sin dans och sin musik

sommarnatten! Men på många ställen i vårt land är nu också majstången tyvärr endast ett minne!

Alla dessa och andra enkla bruk, som sammanhängde med lifsuppfattningen och med årets tider, voro fulla af just det enkla bildspråk, den naiva skönhet, som lämpa sig for barnets behof och gifva poesi åt barnets stämningar.

Hvarje hem har ju äfven sina särskilda fästdagar, åt hvilka man dock nu mera ofta på samma sätt försummar att gifva denna särskilda fästprägel, som från en kär vana blir ett kärt, rörande minne. Födelsedagar och andra bemärkelsedagars sedvanliga blommor, fästrätter och »fir-ningar» — än mod »utklädsel» eller knäckkokning eller plättkalas och dylika enkla nöjen — kunna emellertid icke ersättas af några mer storartade, för hvar gån g nya fästligheter.

• Hvarje hem har plikten att göra äfven hvardagen och söndagen innehållsrika för barnen, genom små nöjen efter slutat arbete: om vintern sagostunder vid brasan, med äpplen och nötter vid särskilda anledningar; eller sång kring pianot eller läsning af ery ny »rolig bok» eller förevisning af ett planschvärk. En mor, som är en hem-lifvets konstnärinna, kan för aftonens samvaro skapa det lugn, som redan ger barnen en fästlig känsla; hon förstår att med några blommor i en vas eller andra enkla små anordningar för trefnaden fylla barnens sinne med omedveten skönhetsglädje, medan den mor, som saknar hem-lifvets konstsinne, däremot dagligen pinar mannen som barnen genom den oro, den fulhet, den hållningslöshet, hon kring sig utbreder eller tillåter. Under gemensamma vandringar — särskildt när hemmet är på landet — öfver-flöda glädjekällorna för den, hvilken förstår att lära barnen se hela naturen som en fäst, från framträdandet af sälgens luddiga »gåsungar,» af blåsipporna och lärkan, till don första hvita snön! Det är kunskap och poosi på en gång att låta barnet följa kornet fram till den gröna brådden, det lena axet och det fina mjölet; honungen från klöfverängen, lindblomman och ljungen till den hvita vaxcellen; fågeln från det spräckliga ägget i boet till flyttfåglarnas färd genom den klara höstluften; äpplet från den rosiga blomman till den fyllda fruktkorgen!

Genom att de vuxua sålunda lära barnet se och

förstå naturen, blir hela året för barnet fylldt af lefvande skönhet. Barnen räkna tiden efter det första gökropet, det första axet, den första linnean, det första smultronet och de första nötterna! Do lära sig älska all skönhet omkring sig, som konstnären älskar den. Och äfven den hvardagliga enformigheten genomtränges för dem af innehållsrikedom, när do vänja sig att med alla sinuen lefva, med alla sinnen njuta skönheten, först på bamasätt, i det lilla och enskilda, sedan — då blicken vidgats — i det stora och hela.

Mången kvinna, som själf är känslig för den glädje som väller ur skönheten och naturen, som känner stämningens makt att ge färg åt tillvaron, som genomglödes af minnenas poesi, försummar dock nu ofta att för de sina rikta hemlifvet och söckendagen, liksom fäststunden och hälgen, med denna färg, denna poesi. Men när hemlifvet åter blir en konst, till hvars utöfning kvinnorna erhålla ro och tid, då torde en af de stora uppgifter, åt hvilka de med djup skaparglädje ägna sig, blifva den att — genom enkla och naturliga medel — fylla hemmet och barnasinnet

med de dagliga lycko- och skönhetskänslor, som i så hög grad lätta alla mödor och lysa upp alla bekymmer.

4. Skymningsbrasan.

Om allt mellan himmel och jord finnas olika meningar. Enstämmiga äro emellertid tankarna om solen och om hrasan ; åtminstone äro alla nordbor rättrogna sol- och elds-dyrkare!

Men man lefver ej efter denna sin religion. På många sätt beröfvar man sig själf solen — till exempel genom att täppa fönstren med gardiner eller sofva långt in på förmiddagen! Och år från år uttränges brasan af bränslesparande uppfinningar.

Det är icke mera den blossande julbrasan, som ger julaftonen dess ljusskimmer. De väldiga stockeldarna

förstå naturen, blir hela året för barnet fylldt af lefvande skönhet. Barnen räkna tiden efter det första gökropet, det första axet, den första linnean, det första smultronet och de första nötterna! Do lära sig älska all skönhet omkring sig, som konstnären älskar den. Och äfven den hvardagliga enformigheten genomtränges för dem af innehållsrikedom, när do vänja sig att med alla sinuen lefva, med alla sinnen njuta skönheten, först på bamasätt, i det lilla och enskilda, sedan — då blicken vidgats — i det stora och hela.

Mången kvinna, som själf är känslig för den glädje som väller ur skönheten och naturen, som känner stämningens makt att ge färg åt tillvaron, som genomglödes af minnenas poesi, försummar dock nu ofta att för de sina rikta hemlifvet och söckendagen, liksom fäststunden och hälgen, med denna färg, denna poesi. Men när hemlifvet åter blir en konst, till hvars utöfning kvinnorna erhålla ro och tid, då torde en af de stora uppgifter, åt hvilka de med djup skaparglädje ägna sig, blifva den att — genom enkla och naturliga medel — fylla hemmet och barnasinnet
med de dagliga lycko- och skönhetskänslor, som i så hög grad lätta alla mödor och lysa upp alla bekymmer.

4. Skymningsbrasan.

Om allt mellan himmel och jord finnas olika meningar. Enstämmiga äro emellertid tankarna om solen och om hrasan ; åtminstone äro alla nordbor rättrogna sol- och elds-dyrkare!

Men man lefver ej efter denna sin religion. På många sätt beröfvar man sig själf solen — till exempel genom att täppa fönstren med gardiner eller sofva långt in på förmiddagen! Och år från år uttränges brasan af bränslesparande uppfinningar.

Det är icke mera den blossande julbrasan, som ger julaftonen dess ljusskimmer. De väldiga stockeldarna

flamma icke längre i de stora öppna spisarna på herregårdarna, ty spisarna hafva måst ge vika för kakelugnarna, 8om nu i sin ordning ofta stå kalla. Just i vår tid, när nian icko längre har ro att hålla skymning eller råd att elda med ved, har man hörjat brodera braskuddar, inbjudande till långa pratstunder framför elclen i skumrasket, kuddar, hvilkas oföränderligt prydliga skick emellertid visar, att brasan sällan brinner. Som andra gudomligheter före henne är hon förjagad af nyttan, denna gång i gestalt af kaminer och värmeledningar!

Men med brasan förlorar vårt folk mer poesi och skönhet än om tre fjärdedelar af alla våra skalders och målares värk ginge upp i rök!

Finnes det något äkta nordens barn, som ej först började drömma under stirrandet i den lekande, lockande elden, hvilken omöjligt kunde vara så stygg, som mamma sado? Bar drömmaren äfven gry et till en tviflare i sig, då blef en dag hågen att pröfva eldens egenskaper oemotståndlig: man brände under jubel den ena saken efter den andra, tills pappas tidning eller mormors stickstrumpa blifvit underkastade eldprofvet, eller (}e små händerna illa tilltygade under något försök att ta fatt den trolska elden. Men hvarken bannor eller brännblåsor kunde minska kärleken till oldeu: den skälfvande vördnad, hvilken utgör en så stor del af barnets kärlek — liksom af all stor kärlek — blef endast ökad och med den tjusningen.

Och när man blifvit några år äldre, då äro de växlande bilder, glöden dana, barnens käraste tafvelbok, en där de självfva äro de skapande konstnärerna.

»Hvad ser du?» frågar man hvarandra. »En jätte med ett glödande gap.» »Jag ser en prinsessa på knä i en skog.» »Ser du där, ett lejon med eldögon?» »Ja, ja, och bakom det en riddare med hjälm!»

Hvar och en i syskonringen —' ifall man har lyckan att vara flere syskon — väljer i glöden sitt palats. Och många ramlade luftslott under senare år hafva framkallat mindre häftiga sorgeutbrott än det torn, som först instörtade, mången ståtlig villa mindre äkta glädje än det slott, som längst stod upprätt i den fallande glöden.

Och hur många hemska och rörande sagor hafva icke fått sina belysningar af brasan, när barnjungfrun be-42

rättat »mera,» »bara mera,» med barnaflocken lägrad omkring barnkammareiden, som lyst i tårarna på deras, af harm eller hänförelse blossande, kinder! När sedan sagorna tystnade, emedan småsyskonen skulle i säng, då afhandlades det hörda vid en brasa i salen; jättehufvuden knäcktes och troll stektes i inbillningen, medan nötterna och äpplena undergingo detsamma i värkligheten. Man täflade om att visa sig duktig genom att — sedan man först brandförsäkrat fingrarna i munnen — nappa de kol, som sprakade ut och kasta in dem igen. Stundom lyckades det så väl, att en hel brand föll ned och måste in igen med hjälp af eldgaffeln och en fyndlighet, lik Tummelitens i dennes svåra lägen! När man lyckades med branden växte modet, och man undrade ifall man ej själf genom list eller bragd kunnat bortsnappa sjumilastöflarna och hämta prinsessan ur jättens våld?

Allt detta afhandlades medan falaskan föll öfver glöden, skuggorna, djupnade i salens hörn och den döende brasans röda strimmor blefvo så hemska, att man kröp tätt intill hvarandra i tjusad skräck öfver alla drömda faror.

När så den tiden kom att man kunde läsa sagor själf, huru många förbud utfärdades icke mot att läsa vid eldsken för ögonens skull; förbud dem man gjorde väl i att öfverträda! Ty om än ögonen ledo en smula — hvad vann icke fantasien af denna läsning framstupa vid brasan, hvars flammor lekte öfver Andersens Eventyr eller folksagorna eller Snorre Sturlason och hvars röda glöd manade fram syner af de blodiga böljorna vid Svoldern och Hjör-ungaväg!

Intet landtbarn glömmer väl någonsin den stora dag, då man för första gången fick elda i barnkammaren: huru man sprang till självfva vedbacken efter veden; huru man tiggde de torraste spingstickor; hur man tillgrep en hel bunt svafvelstickor, och tände, njutande syskonens häpnad, de, som ännu voro strängt förmanade att icke leka med elden! Ingen minister kan med mera oro motse voteringen om en kabinettsfråga, än en dylik sexåring om den ny-tända brasan skall ta sigl

Och när sedan den ålder kommit, då man icke längre är liten men ung, huru drömmas ej just vid brasan de finaste, skäraste drömmar om lyckan vid egen härd! OchSKYM KINGSBKASAN

hnru ofta ha ej sedan under alla åldrar tårar torkats i brasans sken; huru klart har man icke vid dess ljus blickat in i de dolda gömslena af sin egen eller en annans själl Huru många rika minnen hafva ej genom brasans trollmakt blifvit frambesvurna!

Man vet icke riktigt hvad en brasa är, om man ej 'firat skymning invid en dylik, som flammat ur spiseln i (någon gammal bondstuga eller prästgårdssal eller kanske allra hälst i en herregårdssalong, en brasa, hvars sken fladdrande lekt öfver de träpanelade väggarna, belyst de mörknade familjeporträtten, glindrat i ljuskronornas prismer, kallat fram ur halfskymningen alla röda färgstänk i de gamla broderierna, all förgyllning på de antika stolarna och uppfört fantastiska dansar i det höga taket. Under tiden måste en kvinnlig familjemedlem af en föregående generation berätta — på det äkta konstnärliga, stilla sätt, där berättaren själf försvinner. En berättarkonst, som gör alla romantiska släkt- och ortkrönikor samtida, lefvande, förfärande och förförande. Medan man, stirrande på eldens lekande tungor, lyssnade till den lugna, lidelsefria stämman, vaknade kanske for första gången aningen om lifvets tragik: om lidelser, förtärande som eldslågor, om känslor, dem stora

vattuströmmar icke kunna utsläcka.

Brasan glöder nog aldrig mer gyllenröd än i sådana skymningsstunder, utom när två människor i ett nytt hem blicka in i den, under drömmen om lycka genom hvarandra, eller när den flammar som glädjebloss från härden i ett återfunnet hem.

Den religiösa kult, fäderna ägnade härden lika väl som altaret, har egentligen aldrig upphört i våra nordliga bygder, där elden under en stor del af året ersätter solens värme och ljus. Spåren af denna religiösa dyrkan lefva ännu i månget folkord, mången folksed ända från de tider, när vikingar, under af stockelden sotad ås, samlades till sagoförtäljande dryckeslag.

Hvad brasan dag ut och dag in ännu är för fattigman på svenska landsbygden, det anar endast den, som en höstafton farit förbi bygdens små stugor och i brasans fladdrande ljus sett barnen samlade kring mor, som kokar gröten eller spinner på sin röck, medan de med hög röst läsa sin läxa i eldskenet, en stund som ger glans och skönhet äfven åt den tarfligaste omgifning. Och far ökar44

farten af sina nyss så trötta steg, när han ser det vänliga eldskenet lysa ur de små rutorna!

Det är en ännu återstående rikedom för landsbygdens lattiga att, huru stora deras umbäranden än annars äro, de mera sällan än deras likar i staden behöfva sakna eldens lifgifvande inflytande. I fattigmans stuga ersätter den från spiselhällen sprakande tallvedsbrasan delvis varma kläder och närande rätter, lampor och ljus, taflor, musik och poesi. Det var detta den franske diktare visste, som svarade sin dotter, då hon sporde honom om de båda glimmande punkterna vid synranden:

Tvänne världar, mitt bum, tvänne världar: fattigmans eld är en, den andra en stjärna . . .

Men äfven i fråga om de burgna hemmen finnas de, som mena att hemkärleken står i så oupplösligt samband med eldstaden, att den aftager med denna och alldeles upphör i do land, där elden endast brukas att koka vid ! Så mycket af sanning ligger väl i denna mening, att arten af hemkänslan utan tvifvel är cn annan hos de folk, där inga brasor behöfvas.

Men dessa söderns folk äga då en ersättning i rikare solflöden och i allt det myckna goda, som därmed sammanhänger. De nordbor åter, som ej bland sina käraste barndomsintryck ha brasan — och dessa stackars människor bli i kaminernas dagar allt flera — dessa nordbor få däremot ingen ersättning. De blifva, om icke sämre, så dock alldeles afgjort fattigare än de, som äga denna heliga eld bland sina minnen. Och därför bör livar och en, som kan det, låta sina barn växa upp med brasans glädje.

:j: si:

Under dessa funderingar öfver brasan glömde jag nästan min egen, som dock föranledt dem.

Skörnado lågo träden i kakelugnen, färdiga att vid den lättaste beröring falla i sär med rödglödande kol, som snart skulle kallna till en handfull aska, enda återstoden af hvad som en gång var den fina resningen af en glänsande, hvit björk, som speglat sin mjälla vårgrönska i en insjös yta; öfver hvars vajande grenar sommarmånske-SKYMNINGSBRASAN

nets ljusa floder runnit; som på ängens höstdäfna tufvor strött skurar af gyllengula löf; på hvars fina, af rimfrostens silfver omspunna, kvistar vinternattens stjärnor hängt som blåblixtrande juveler.

Stackars björk! All din fägring, all din kraft, all din rikedom, hindrade icke att yxan sattes till din rot, att sågen gjorde dig till vedi

Du blef »värderad» och du blef »samhällsnyttig». Men det kostade dig ditt lif. . .

Den sista glöden mörknade. Under falaskans grå-hvita flagor blänkte dock ännu några kol, ett par heta,

glimmande ögen, hvilka tycktes spörja:

»Är då människornas öde annorlunda?» Ja, svarade det inom mig, människornas öde är annorlunda men ej sällan ringare. Äfven vi ryckas ofta ur den tillvaro, där vi lefvat vårt värkliga lif, hän till nyttans värld. Men där bli vi icke alltid, som vedträdet, lifvande och värmande, skönhets- och glädjespridare. Vi förtorka, vi förbrinna icke. Först när vi inse att vi måste föibrinna, ifall vi vilja göra lifvet varmare och skönare för oss själfva och för andra — först då skola våra människoöden i innehållsrikedom kunna jämföras med trädets, som falnar på vår härd!

Noter:

Den på sid. 20 omnämnde fernissningen af golf, kan man själf utföra sålunda: att man köper kokt linolja, en styf borste och hos en färghaudlare ett kärl **Flatting varnish.** Man stryker sedan golfven (tunt) med linoljan, 2 à 3 gånger, och låter dem för hvar gång torka väl. Sedan behandlar man dem på alldeles samma sätt med flatting varnish. Hälst bör detta ske om sommaren, då torkningen går fortast. Man får sålunda — för 5—6 kronor till ett mycket stort rum eller ett par mindre — en vacker gulbrun färgton på sina golf. Dessutom slipper man den ohälsosamma skurningen: man endast tvättar af golfven. Denna fernissning är emellertid ej synnerligen varaktig utan måste, där golfven jämt nötas, förnyas omkring hvart tredje år, ifall man vill ha dem fullt prydliga.

Det å sid. 28 omtalade närmandet mellan konsten och skolan äger man genom **Föreningen för skolors prydande,** som har sin styrelse i Stockholm. Där kan man för 10 kronor om året bli medlem och i tur och ordning komma i åtnjutande af föreningens utdelningar.